

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جمهوری اسلامی ایران

اداره کل آموزش و پرورش استان لرستان
اداره‌ی آموزش و پرورش ناحیه ۲ خرم‌آباد
دبیرستان (دوره‌ی اول) استعدادهای درخشان شهید بهشتی

عنوان پژوهش :

**بررسی و تحلیل مؤلفه‌های بنیادین کارآفرینی در
دانش‌آموزان دوره‌ی اول و دوم متوسطه
استعدادهای درخشان شهرستان خرم‌آباد**

معلم راهنما:

کیومرث احمدی

پژوهشگران :

مجری اصلی: محمدحسین ابوالفتحی

همکار: بردیا فیروزی

دانش‌آموزان کلاس هشتم دبیرستان استعدادهای درخشان شهید بهشتی ناحیه‌ی ۲ خرم‌آباد

سال تحصیلی:

۹۸-۱۳۹۷

تقدیم به:

سه وجود مقدس:

آنان که ناتوان شدند تا ما به توانایی برسیم...

موهایشان سپید شد تا ما روسفید شویم...

و عاشقانه سوختند تا گرمابخش وجود ما و روشنگر راهمان باشند...

پدرانمان

مادرانمان

استادانمان

تقدیر و تشکر :

کمال تقدیر و تشکر داریم از تمامی عزیزانی که مخلصانه و بدون هیچ چشم داشتی ما را در تحریر و به انجام رساندن این تحقیق یاری نمودند، به ویژه از اساتید عزیز آقایان کیومرث احمدی معلم راهنما، امیر علوی و مصطفی شجاعی مدیریت محترم دبیرستان های دوره ی اول و دوم استعدادهای درخشان و همکاران ایشان؛ استاد غلامعلی ابوالفتحی که در تجزیه و تحلیل اطلاعات ما را یاری نمودند؛ همچنین از دانش آموزانی که در تکمیل پرسشنامه ی تحقیق ما را یاری نمودند تقدیر و تشکر به عمل می آید. به یقین اگر مساعدت ها و پیگیری های مداوم این عزیزان نبود این اثر هرگز نمی توانست در این قالب عرضه گردد. از خدای کریم پاداش در خور کرم و توفیق روز افزون همه ی این عزیزان را از خداوند سبحان مسألت داریم .

چکیده:

هدف از انجام این پژوهش «بررسی و تحلیل مؤلفه‌های بنیادین کارآفرینی در دانش‌آموزان دوره‌ی اول و دوم متوسطه استعدادهای درخشان شهرستان خرم‌آباد» می‌باشد. برای تحقق این هدف به روش توصیفی (پیمایشی) به خود ارزیابی دانش‌آموزان پرداخته شد. جامعه‌ی آماری تحقیق شامل کلیه‌ی دانش‌آموزان دوره‌ی اول و دوم متوسطه استعدادهای درخشان این شهرستان به تعداد ۵۰۶ نفر (۲۱۳ نفر متوسطه‌ی اول و ۲۹۳ نفر متوسطه‌ی دوم) می‌باشد که در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ مشغول به تحصیل می‌باشند. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان ۲۱۸ نفر است که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای (با استفاده از لیست کد بندی شده‌ی دبیرستان‌ها) دانش‌آموزان مورد نظر از هر پایه‌ی تحصیلی به نسبت توزیع آن‌ها در جامعه انتخاب و مورد پژوهش قرار گرفتند. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌ی استاندارد ارزیابی مؤلفه‌های کارآفرینی در دو بعد اطلاعات شخصی و اطلاعات تحقیقی (۹۵ سؤال) استفاده شد. در بررسی روایی و اعتبار پرسشنامه ضرایب روایی سازه (همسانی درونی سؤالات) همه‌ی مؤلفه‌ها با $P < 0/001$ معنی‌دار می‌باشند. همچنین اعتبار پرسشنامه به روش تنصیف $0/99$ و به روش آلفا $0/97$ به دست آمد. نتایج آزمون t یک گروهی نشان داد که به جز ریسک‌پذیری متعادل دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول که با $P > 0/05$ نسبت به میانگین جامعه معنی‌دار نمی‌باشد؛ در سایر موارد از جمله کانون کنترل درونی، نیاز به موفقیت، سلاست فکری، عمل‌گرایی، رؤیاپردازی و چالش‌طلبی دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول و دوم و ریسک‌پذیری متعادل دانش‌آموزان متوسطه‌ی دوم با $P < 0/001$ معنی‌دار و نسبت به میانگین جامعه بیش‌تر می‌باشد. اما میزان تحمل ابهام دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول و دوم با $P < 0/001$ معنی‌دار و نسبت به میانگین جامعه کم‌تر می‌باشد.

در بررسی مؤلفه‌های مؤثر در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول، سه مؤلفه‌ی «کانون کنترل درونی»، «رؤیاپردازی»، «تحمل ابهام» و در دانش‌آموزان متوسطه‌ی دوم، دو مؤلفه‌ی «عملگرایی» و «ریسک‌پذیری متعادل» بیشترین نقش را داشتند.

همچنین نتایج آزمون t مستقل نشان داد که در مؤلفه‌های کانون کنترل درونی با $P < 0/01$ ، عملگرایی با $P < 0/001$ و تحمل ابهام با $P < 0/01$ دانش‌آموزان دوره‌ی اول متوسطه قوی‌تر از دانش‌آموزان متوسطه‌ی دوم هستند؛ اما در مؤلفه‌ی ریسک‌پذیری با $P < 0/001$ دانش‌آموزان متوسطه‌ی دوم قوی‌تر از دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول هستند و در سایر مؤلفه‌های نیاز به موفقیت، سلاست فکری، رؤیاپردازی و چالش‌طلبی بین دانش‌آموزان دو دوره‌ی متوسطه‌ی اول و دوم تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۲	بیان مسأله
۵	اهمیت و ضرورت تحقیق
۷	اهداف پژوهش
۷	سؤالات پژوهشی
۸	تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها
۹	ادبیات تحقیق
۹	الف) مبانی نظری تحقیق
۱۲	کارآفرینی از منظر اسلام
۱۳	سابقه‌ی کارآفرینی در مدارس و دانشگاه‌ها
۱۳	سابقه‌ی کارآفرینی در ایران
۱۴	مدل مورد مطالعه
۱۴	ب) پیشینه‌ی تحقیق
۱۷	روش
۱۷	جامعه آماری
۱۷	حجم نمونه
۱۷	ابزار اندازه‌گیری
۱۸	ویژگی‌های مربوط به روایی و اعتبار
۱۸	روش‌های آماری
۱۹	نتایج (یافته‌ها)
۲۴	بحث و نتیجه‌گیری
۲۶	راهکارها و پیشنهادات
۲۶	محدودیت‌های تحقیق
۲۷	منابع
۳۰	پیوست

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۱۷	جدول ۱: توزیع دانش‌آموزان در جامعه و نمونه‌ی مورد پژوهش
۱۸	جدول ۲: ضرایب اعتبار آزمون به روش تنصیف
۱۹	جدول ۳: فراوانی و درصد دانش‌آموزان بر حسب دوره‌ی تحصیلی
۱۹	جدول ۴: فراوانی و درصد دانش‌آموزان بر حسب پایه‌ی تحصیلی
۲۰	جدول ۵: آزمون تقریب نرمال پرسشنامه و مولفه‌های آن (آزمون کالموگروف سمیرنوف)
۲۱	جدول ۶: نتایج تحلیل استنباطی مؤلفه‌های کارآفرینی
۲۲	جدول ۷: نتایج تحلیل عوامل تأییدی (عوامل استخراج شده) در بررسی مؤلفه‌های مؤثر در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی (متوسطه‌ی اول)
۲۲	جدول ۸: چرخش عوامل استخراج شده با بار عاملی بیشتر از ۰/۳ با ۵ دور چرخش (متوسطه‌ی اول)
۲۲	جدول ۹: نتایج تحلیل عوامل تأییدی (عوامل استخراج شده) در بررسی مؤلفه‌های مؤثر در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی (متوسطه‌ی دوم)
۲۲	جدول ۱۰: چرخش عوامل استخراج شده با بار عاملی بیشتر از ۰/۳ با ۳ دور چرخش (متوسطه‌ی دوم)
۲۳	جدول ۱۱: نتایج تحلیل استنباطی مقایسه‌ی مؤلفه‌های کارآفرینی دانش‌آموزان دوره اول و دوم استعدادهای درخشان

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۹	نمودار ۱: درصد فراوانی دانش‌آموزان بر حسب دوره‌ی تحصیلی
۱۹	نمودار ۲: درصد فراوانی دانش‌آموزان بر حسب پایه‌ی تحصیلی

بررسی روند زندگی اجتماعی انسان از دوران اولیه‌ی پیدایش تاریخ تاکنون نشان می‌دهد که همواره عامل تغییر نقش مهمی در پیشرفت جوامع داشته است. فرآیند تغییر و تحول مستمر و پرشتاب در آغاز هزاره‌ی سوم میلادی، از عمده‌ترین جریان‌های حاکم بر حیات بشری به‌شمار می‌رود و فرآیند کارآفرینی و خلاقیت که اساس و بسترساز تغییر و تحول است در این خصوص نقش بسیار بنیادی و تعیین‌کننده‌ای ایفا می‌کند. امروزه این اصل بر همگان مسلم است که رشد و توسعه‌ی اقتصادی در یک نظام زمانی میسر خواهد بود که افرادی در بین سایر احاد جامعه با خطرپذیری اقدام به نوآوری کرده و با نوآوری آن‌ها، روش‌ها و راه‌حل‌های جدید جایگزین راهکارهای ناکارآمد قبلی شود. دامنه‌ی تأثیرات کارآفرینی بر جامعه بسیار وسیع بوده و برخی از این تأثیرات عبارتند از اشتغال‌زایی، انتقال تکنولوژی، ترغیب و تشویق سرمایه‌گذاری، ایجاد و گسترش بازارهای جدید، افزایش رفاه، عدالت اجتماعی، خلاقیت، نوآوری و ... (شاهرکنی، ۱۳۸۵). به نقل از مرادی و همکاران، (۱۳۸۷).

کارآفرینی که نخستین بار در تئوری‌های اقتصادی و توسط اقتصاددانان مطرح شد و سپس وارد مکاتب و تئوری‌های کارآفرینی سایر رشته‌های علوم انسانی گردید (عابدی، ۱۳۸۱)، در اصل به لحاظ لغوی برابر نهاده‌ای برای «Entrepreneurship» محسوب می‌شود که ریشه‌ی آن به فرانسوی «Entreprendre» به معنای «متعهد شدن» به انجام عملی توأم با پذیرش و کنار آمدن با مخاطره‌های مربوطه است که در سال ۱۸۴۸ توسط جان استوارت میل^۱ به «کارآفرینی» به زبان انگلیسی برگردانده شد (جنینگز و یانگ، ۱۹۹۰). به نقل از صفوی و مرادی، (۱۳۹۲).

کارآفرینی عبارت است از فرآیند نوآوری و بهره‌گیری از فرصت‌ها با تلاش و پشتکار بسیار و همراه با پذیرش مخاطره‌های مالی، روانی و اجتماعی که البته با انگیزه‌ی کسب سود مالی، توفیق‌طلبی، رضایت شخصی و استقلال صورت می‌پذیرد (مطهری، ۱۳۸۷).

کارآفرین فردی است که اهل ایجاد کار و اشتغال‌زایی است؛ به عبارت دیگر کارآفرین برای خود و دیگران موقعیت و فرصت‌های شغلی ایجاد می‌کند. پیتر دراکر^۲ (۱۹۸۵) معتقد است کارآفرین کسی است که فعالیت‌های اقتصادی کوچک و جدیدی را با سرمایه‌ی خود شروع کند. کارآفرینان افرادی هستند که نوآوری می‌کنند، فرصت‌های تجاری را شناسایی و خلق می‌نمایند و ترکیبات جدیدی از منابع را ارائه می‌دهند. (مکی‌آل‌آقا، ۱۳۸۶).

حال با توجه به این که قرن بیست و یکم به عنوان قرن دانش معرفی شده است، در این عصر سرمایه‌ی اصلی جوامع، «دانش»، «مهارت» و «نگرش» منابع انسانی آن‌هاست؛ لذا برای این که این سرمایه در خدمت سعادت جامعه باشد به قابلیت‌های کارآفرینی نیاز است. در حال حاضر توسعه‌ی کارآفرینی هسته‌ی مهم برنامه‌های توسعه‌ی کشورهای است. به همین دلیل وظیفه‌ی آموزش و پرورش و مخصوصاً آموزش متوسطه، آماده ساختن نوجوانان و جوانان برای انتخاب مسیرهای زندگی و شکل دادن به این مسیرها در جهت قبول مسئولیت‌ها در آینده است (جنتری^۴ و هوبارد^۵، ۲۰۰۴)؛ از این‌رو، سرمایه‌گذاری در منابع انسانی این مقطع تحصیلی جایگاه ویژه‌ای دارد؛ به همین دلیل در این پژوهش در پی آن هستیم که به بررسی و تحلیل مؤلفه‌های بنیادین کارآفرینی در دانش‌آموزان دبیرستان دوره‌ی اول و دوم استعدادهای درخشان شهید بهشتی در شهرستان خرم‌آباد پرداخته شود.

^۱- John Stuart Mill

^۲- Jennings & Young, 1990

^۳- Peter Drucker, 1985

^۴- Gentry

^۵- Hubbard

بیان مسأله:

هدف نهایی آموزش و پرورش ارائه‌ی برنامه و فرصت‌هایی است که فراگیران دانش‌ها، مهارت‌ها، توانایی‌ها، نگرش‌ها، باورها و ارزش‌هایی را به‌دست آورند که آن‌ها را قادر سازد زندگی ثمربخشی برای خود و دیگران بسازند. به‌عبارتی تعلیم و تربیت به داشتن دو مقصد اصلی «آماده کردن افراد به‌عنوان اعضای مولد جامعه» و «قادر کردن افراد در رشد قابلیت‌های بالقوه‌ی شخصی خویش» مورد شناسایی قرار گرفته است. این در حالی است که نظام آموزشی کشور ما به‌صورت سنتی اداره می‌شود و این خود یکی از بزرگ‌ترین موانع خلاقیت و پرورش کارآفرینی است.

احمدیان‌راد در مقاله‌ی «شیوه‌های کهنه‌ی آموزش در مدارس، دشمن خلاقیت و کارآفرینی» با اشاره به این که نحوه‌ی آموزش و پرورش کودکان ما صحیح نیست، بر لزوم آموزش خلاقیت و کارآفرینی در سال‌های کودکی و نوجوانی هم در خانواده‌ها و هم در مدرسه‌ها پافشاری می‌کند (احمدیان‌راد، ۱۳۸۶). لوتان^۶ و همکاران نیز بر این مطلب تأکید دارند که اغلب محیط نامناسب آموزشی در برخی از کشورها به سادگی باعث از بین رفتن احتمال توسعه‌ی موفق کارآفرینان می‌شود (لوتان^۷، ۲۰۰۵). به نقل از بهرام‌زاده و همکاران، (۱۳۸۹).

طبق نظرسنجی‌هایی که سازمان دیده‌بان جهانی کارآفرینی در سال ۲۰۱۰ در ۵۹ کشور از جمله ایران انجام داده است وضعیت ایران در حوزه‌ی کارآفرینی در بین کشورهای جهان مطلوب نیست. نتایج این بررسی‌ها که با دقت زیاد و با نمونه‌گیری از دانش‌آموزان دبیرستانی در باره‌ی دانش و آموزش کارآفرینی صورت گرفته است نشان می‌دهد که ۹۰ درصد دانش‌آموزان میزان اطلاع خود از کارآفرینی را بسیار ضعیف ارزیابی کرده‌اند؛ ۸۵ درصد دانش‌آموزان ابراز کرده‌اند که اطلاعات خیلی کمی و یا عملاً هیچ آموزشی در باره‌ی کارآفرینی به آن‌ها داده نشده است (بوسما^۸ و دیگران، ۲۰۱۲). به نقل از عبداللہی و همکاران، (۱۳۹۶).

همچنین در گزارش سال ۲۰۱۶ شاخص جهانی کارآفرینی، رتبه‌ی ایران در میان ۱۳۰ کشور جهان، ۸۰ و در میان ۱۵ کشور منطقه‌ی خاورمیانه و شمال آفریقا ۱۴ است که این موضوع جای تأمل بسیار دارد. در مقایسه‌ی شاخصه‌های کارآفرینی در سال ۲۰۱۷ نتایج نشان می‌دهد که شاخص «بین‌المللی بودن» کارآفرینی، ایران در بین ۱۹۰ کشور رتبه‌ی ۱۲۴ را دارا می‌باشد. شاخص «کارآفرینی نوپا» که بیانگر فعالیت‌های کارآفرینانه‌ی نوظهور و جدید در بین جمعیت ۱۸ تا ۶۴ سال می‌باشد در رتبه ۳۱ در میان ۶۷ کشور قرار دارد. در شاخص «کارآفرینی تثبیت شده» (درصد کارآفرینان با بیش از ۴۲ ماه سابقه‌ی فعالیت) ایران در جایگاه ۵۰ است. شاخص «درک فرصت کارآفرینانه» که بیان‌گر شناسایی فرد از فرصت‌های محیط پیرامون خود در ۶ ماه آتی است، در رتبه‌ی ۲۷ (در بین ۶۷ کشور) قرار دارد. در شاخص «ایجاد بنگاه و کسب و کار»، ایجاد یک بنگاه و کسب و کار در ایران به سختی ممکن است و در جهان از بین ۱۸۹ کشور جایگاه ۱۵۲ به ایران تعلق دارد که بسیار نگران‌کننده می‌باشد. شاخص «درک قابلیت کارآفرینانه»، که معرف خودکارآمدی کارآفرینانه است، در رتبه‌ی ۴۱ قرار داریم. شاخص «قصد کارآفرینانه» رتبه‌ی ۴۱ را در میان ۶۷ کشور مورد بررسی به خود اختصاص داده است. (دیده‌بان جهانی کارآفرینی^۹، ۱۳۹۷). همچنین در شاخص‌های جهانی کارآفرینی و زیر شاخص‌های آن‌ها در سال ۲۰۱۸ ایران در بین ۲۵ کشور اول دنیا جایگاهی نداشته و با افزایش ۱۳ رتبه‌ای نسبت به سال قبل در میان ۱۳۷ کشور جهان رتبه‌ی ۷۲ را دارا می‌باشد. این امر نشان می‌دهد که وضعیت کارآفرینی در ایران در شرایط مطلوبی به سر نمی‌برد. (ترجمه‌ی گزارش جهانی کارآفرینی، ۲۰۱۸).

از طرفی بحران بی‌کاری به‌عنوان یک معضل، تمامی جنبه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی یک جامعه را به شدت متأثر می‌کند که گاهی اوقات اثرات غیرقابل جبرانی را نیز بر جای می‌گذارد. این مشکل زمانی جدی‌تر می‌شود که افراد

⁶ - Luthan, B. & Rentsch, J.

⁷ - Luthan

⁸ - Bosma

⁹ - Global Entrepreneurship Monitor (GEM)

تحصیل کرده و متخصص را درگیر کند. در منطقه‌ی آسیا و اقیانوسیه، به‌طور مثال در کشورهای ژاپن و استرالیا که جزء کشورهای توسعه یافته هستند، موقعیت اشتغال بسیار متفاوت است. در کشور ژاپن نرخ عدم اشتغال پایین و در استرالیا بالا است. در کشور کره نرخ عدم اشتغال حدود ۳ تا ۵ درصد است. در اروپا نیز متوسط عدم اشتغال به بیش از ۱۰ درصد رسیده است. در ایران نیز نرخ بی‌کاری جمعیت فعال در سال ۱۳۷۵ حدود ۹/۱ درصد تخمین زده شده بود که این آمار در سال ۱۳۸۳ به ۱۴ درصد و در سال ۱۳۸۸ به ۱۵ درصد افزایش یافت (اولادیان و همکاران، ۱۳۸۹).

بنا به گزارش مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۲ از حدود ۲/۵ میلیون بی‌کار کشور، ۲/۵ درصد بی‌سواد، ۳۱/۱ درصد با تحصیلات کمتر از دیپلم، ۲۵ درصد با تحصیلات پیش‌دانشگاهی و ۴۱/۴ درصد با مدرک دانشگاهی بودند (اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی تهران، ۱۳۹۳). به نقل از احمدی و همکاران، (۱۳۹۵). از طرفی تا سال ۱۴۰۰ حدود ۷ میلیون فارغ‌التحصیل دیگر وارد بازار کار خواهند شد. بر اساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار، سهم جمعیت بی‌کار ۱۰ ساله و بیشتر فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل بی‌کاران حدود ۴۰/۳ درصد در بهار ۹۸ بوده است که این رقم در بهار ۹۷ حدود ۳۶/۴ درصد بوده است که حدود ۳/۹ درصد افزایش داشته است (طرح آمارگیری نیروی کار، ۱۳۹۸).

استان لرستان نیز از این امر مستثنی نیست. بی‌کاری گسترده و فزاینده و گسترش بخش غیر رسمی اقتصاد یکی از بزرگ‌ترین نقطه ضعف‌های توسعه‌ی این استان است؛ به گونه‌ای که در ۲۰ سال گذشته بر اساس آمار رسمی مرکز آمار ایران، لرستان در سه رتبه‌ی نخست بی‌کاری کشور قرار دارد. در طی دوره ۹۳-۱۳۷۵ نرخ بی‌کاری در این استان همواره بین ۱۳/۳ تا ۲۸/۳ در نوسان بوده است. در حالی که در همین دوره نرخ بیکاری کل کشور در دامنه‌ی ۹/۱ تا ۱۴/۲ در نوسان بوده است. یعنی فاصله نرخ بی‌کاری استان و کشور همواره فاصله قابل توجهی بوده است (گزارش اقتصادی استان لرستان در برنامه‌ی پنجم توسعه). آمار منتشر شده از سوی مرکز آمار ایران در مورد بی‌کاری لرستان در بهار ۹۷ نگرانی‌ها را بیش از پیش می‌کند؛ آماري که حکایت از آن دارد که در لرستان نرخ بی‌کاری در بهار ۹۷ نسبت به سال قبل در این استان ۴/۱ درصد افزایش یافته و به ۱۵/۹ درصد رسیده است؛ که اگر مهاجرت سالانه ۱۲ هزار لرستانی را که انجمن جامعه‌شناسی استان از آن خبر می‌دهد در نظر بگیریم و این واقعیت را بپذیریم که اکثر این افراد برای پیدا کردن شغل از لرستان مهاجرت می‌کنند، آن‌گاه نرخ بی‌کاری در لرستان به مراتب بیش از آن چیزی که اعلام می‌شود خواهد بود (سرشار، ۱۳۹۷).

برای ثبات نرخ فعلی بی‌کاری، حداقل نیاز به رشد اقتصادی سالانه ۶ درصد داریم. اما با توجه به این که در حدود ۴۰ سال گذشته میانگین رشد اقتصادی کشور ۲/۱ درصد بوده است رسیدن به این رشد اقتصادی (و یا رشد ۸ درصد که در برنامه‌ی ششم توسعه هدف‌گذاری شده است) کاری دشوار به نظر می‌رسد (بهرامی، ۱۳۹۵).

تجربه ثابت کرده است که پیامدهای اجتماعی بی‌کاری نه راه حل‌های فوری و ایدئولوژیک و اخلاقی دارد و نه محو همه جانبه، یکپارچه و کوتاه مدت آن امکان پذیر است. بسیاری از کشورها از جمله راه حل‌های خروج از این بحران را کارآفرینی می‌دانند و به آن توجه فوق‌العاده‌ای می‌کنند (رضازاده و همکاران، ۱۳۸۱).

شاهرکني در مقاله‌ی ویژگی‌های کارآفرین، ضمن تعریف کارآفرینی و بیان وجوه مشترک کارآفرینان، صفتهای اشخاص کارآفرین، انگیزه‌های مهم کارآفرینی و نقش‌های کارآفرینان در جامعه، کارآفرینان را در جامعه عامل اشتغال‌زایی، انتقال فناوری، ترغیب و تشویق سرمایه‌گذاری، شناخت، ایجاد و گسترش بازارهای جدید، تعادل در اقتصادهای پویا، کاهش تشریفات اداری (کاهش پشت میز نشینی)، نوآوری و روان‌کننده‌ی تغییر، تحریک و تشویق حس رقابت و عامل ساماندهی منابع و استفاده‌ی اثربخش از آن‌ها معرفی کرده است. (شاهرکني، ۱۳۸۷).

هوارد^{۱۰} (۲۰۰۴) نیز در پژوهشی تحت عنوان «تأثیر توسعه‌ی قابلیت‌های کارآفرینی بر شکل‌گیری کارآفرینی» بر روی ۴۵۰ نفر از دانش‌آموزان به این نتیجه دست یافت که رابطه‌ی مستقیمی بین این قابلیت‌ها و توانایی افراد کارآفرین وجود دارد (هوارد، ۲۰۰۴). به نقل از مرادی و همکاران، (۱۳۸۷).

¹⁰- Howard,S

مطالعات در زمینه‌ی ویژگی‌های کارآفرینی سه عامل فردی، اجتماعی و محیطی تأثیرگذار بر رفتارهای کارآفرینی را از هم متمایز نموده‌اند (رابینسون و دیگران، ۲۰۰۵). به نقل از عبداللهی و همکاران، (۱۳۹۶). مدل ویژگی‌های شخصیتی (فردی) یا روان‌شناسانه که مبنای نظری پژوهش حاضر به‌شمار می‌آید، صفات مشخصی برای کارآفرینان در نظر می‌گیرد و فرض آن این است که کارآفرینان دارای خصوصیتی هستند که آن‌ها را از دیگران متمایز می‌سازد (حسین‌پور، ۱۳۹۵). دیدگاه روان‌شناختی که عمده تحقیقات آن از دهه‌ی ۱۹۸۰ به بعد روبه‌فزونی گرفت اغلب بر ویژگی‌های فردی متمرکز است.

برخی از صاحب‌نظران علم کارآفرینی معتقدند که ویژگی‌های شخصیتی از جمله انگیزه‌ی پیشرفت بالا (مک کله لند^{۱۱}، ۱۹۶۱؛ اسبورن^{۱۲}، ۱۹۹۵؛ جفری^{۱۳} و همکاران، ۱۹۸۲؛ اتکینسون^{۱۴} و همکاران، ۱۹۶۶ و رابینسون^{۱۵}، ۱۹۸۶. به نقل از صمدآقایی، ۱۳۸۲)، در کنار سایر مؤلفه‌ها از جمله خلاقیت^{۱۶}، ریسک‌پذیری^{۱۷}، اعتماد به‌نفس^{۱۸}، توفیق طلبی^{۱۹}، میل به استقلال^{۲۰}، منبع کنترل درونی^{۲۱}، تحمل ابهام^{۲۲} (دکر^{۲۳} و دیگران، ۲۰۱۲ و تونگ لیانگ^{۲۴} و دیگران، ۲۰۱۵) از مؤلفه‌های بارز کارآفرینان محسوب می‌شوند. به عبارت دیگر آن‌ها بر این باورند اگر چنین ویژگی‌هایی در فرد وجود داشته باشد، فرد به سمت کارآفرینی سوق می‌یابد (موریانو^{۲۵} و جورجی ویسکی^{۲۶}، ۲۰۰۷).

یکی از اقدام‌های اساسی که در این راستا باید انجام گیرد شناسایی افراد کارآفرین و نیز شناسایی کسانی است که قابلیت‌های کارآفرینانه دارند و بی‌تردید، نظام آموزشی به‌ویژه مدارس پر استعداد، سهل‌الوصول‌ترین و مناسب‌ترین مکان‌ها برای رجوع به شناسایی این افراد به‌شمار می‌آیند (گورول^{۲۷} و آتسن^{۲۸}، ۲۰۰۸. به نقل از امین‌بیدختی و قاسمی، ۱۳۹۰). به همین منظور، مدارس به‌عنوان متولیان اصلی رشد و یادگیری، بایستی با استفاده از امکانات مناسب، معلمان مجرب، مدیریت مطلوب و سایر مؤلفه‌های کلیدی در شناسایی، تقویت و پرورش شاخص‌های کارآفرینی در میان دانش‌آموزان، پیش‌قدم باشند و به ترویج برنامه‌های کارآفرینی و شناسایی کارآفرینان بالقوه از میان دانش‌آموزان بپردازند.

حال با توجه به وجود دانش‌آموزان مستعد در مدارس استعدادهای درخشان و جایگاه مهمی که این دانش‌آموزان در توسعه‌ی علمی کشور در آینده دارند در این پژوهش بر آن شده‌ایم که مشخص نماییم قابلیت‌های کارآفرینی این دانش‌آموزان از جمله کانون کنترل، رؤیای‌پردازی، سلاست فکری، ریسک‌پذیری متعادل، توفیق طلبی، چالش طلبی، تحمل ابهام و عملگرایی تا چه اندازه بوده و کدام یک از این مؤلفه‌ها نقش بیشتری در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی دارند؟

اهمیت و ضرورت تحقیق:

کارآفرینی از منابع مهم و پایان‌ناپذیر همه‌ی جوامع بشری است. منبعی که به توان خلاقیت انسان‌ها برمی‌گردد، از یک سو ارزان و از سوی دیگر بسیار ارزشمند و پایان‌ناپذیر است. امروزه همگان دریافته‌اند جوامعی که به منابع انسانی متکی بوده‌اند تا به منابع زیرزمینی، در بلند مدت موفق‌تر بوده‌اند. منابع زیرزمینی در کشورهای جهان سوم با وجود مزیت‌های آن، از جمله منابع توسعه یافتگی محسوب شده است؛ در صورتی که نبودن این منابع در بعضی از کشورها باعث شده است تا

-
- 11- Mc clelland
 - 12- Osborn
 - 13- Geoffrey
 - 14- Atkinson
 - 15- Robinson
 - 16- Creativity
 - 17- Risk bearing
 - 18- Self-con sidence
 - 19- Need for achievement
 - 20- Independent
 - 21- Internal Locus of control
 - 22- Tolerance of ambiguity
 - 23- Decker
 - 24- Tung liang
 - 25- Moriano
 - 26- Gorgievski
 - 27- Gurol
 - 28- Atsan

آن‌ها با استفاده از نیروی فکر، خلاقیت و ابتکار و در یک کلمه «کارآفرینی» از جمله کشورهای پیشرو در جهان کنونی شوند. خصوصاً در عصر حاضر که عصر دانایی و خلاقیت و عصر تلفیق اندیشه‌ها و ابتکارات است، توجه به کارآفرینی در توسعه و پیشرفت کشورها بسیار اهمیت دارد. (اکبری، ۱۳۸۵).

رهبر معظم انقلاب اسلامی در زمینه‌ی اهمیت و ضرورت کارآفرینی و بر اساس آموزه‌های اسلامی می‌فرماید: «سرمایه‌گذاری و کارآفرینی، کاری بزرگ و نوعی عبادت است. ایران بزرگ امروز بیش از هر زمان دیگری به کار و کارآفرینی نیاز دارد تا همچون عقابی تیزپرواز در فضای پیشرفت و آبادانی و افتخار اوج گیرد» (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۹).

امروزه در کشورهای مختلف توجه خاصی به کارآفرینی و کارآفرینان می‌شود؛ چرا که تضمین و تداوم حیات و بقای سازمان‌ها، کارگاه‌ها و شرکت‌های تولیدی و خدماتی نیازمند یافتن راه‌حل‌ها و روش‌های جدید مقابله با مشکلات می‌باشد که به نوآوری، ابداع، خلق محصولات جدید، فرایندها و روش‌های نو بستگی دارد. بسیاری از شرکت‌های بزرگ جهانی برای حل مشکلات خود به کارآفرینان روی آورده‌اند. در آمریکا بیش از ۶۹ درصد از اختراعات و نوآوری‌ها توسط کارآفرینان واحدهای صنعتی کوچک و متوسط انجام شده است. در هند ۵۰۰ مؤسسه‌ی کارآفرینی بین سال‌های ۱۹۶۰ تا ۱۹۸۰ شروع به کار کرده‌اند. بسیاری از کشورهای دیگر مانند چین، ژاپن، کره، ترکیه، مالزی، تایوان و سنگاپور از وجود برنامه‌های جامع توسعه‌ی کارآفرینی بهره‌مند شده‌اند (شاه‌حسینی، ۱۳۸۳).

اهمیت کارآفرینی در خلق ثروت و توسعه‌ی سازمان‌ها به وسیله‌ی صاحب‌نظران مختلفی همچون شومپتر ۱۹۳۴، مک کله لند ۱۹۵۳، کوک وینتر ۱۹۶۹، کرایزنر ۱۹۷۳، کاسون ۱۹۸۲، لائو ۱۹۶۵، مک میلان ۱۹۸۸، کیرچوف ۱۹۸۹، سینگ ۱۹۸۹، شارو و اسکات ۱۹۹۱، بالدوین ۱۹۹۵ و آکس ۱۹۹۷ مورد تأکید قرار گرفته است (مقیمی، ۱۳۸۴). نتایج تحقیقات نیز نشان می‌دهد که بین رشد اقتصادی و تعداد کارآفرینان در یک کشور همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد، زیرا کشوری که دارای تعداد زیادی کارآفرین باشد، از محرک‌های تجاری و اقتصادی قوی‌تری برخوردار است (مرادی و همکاران، ۱۳۸۷). همچنین پارسون و اسملسر^{۲۹}، کارآفرینی را یکی از دو شرط ضروری توسعه‌ی اقتصادی می‌دانند (شرط ضروری دیگر به نظر آنان عبارت است از خروجی افزوده‌ی سرمایه). شومپتر نیز به علت نقش کارآفرینی در ایجاد نوآوری، آن را محور کلیدی توسعه‌ی اقتصادی تلقی می‌کند. (احمدپورداریانی و مقیمی، ۱۳۸۵).

به باور ذبیحی و مقدسی (۱۳۸۵) کارآفرینی مقوله‌ی بسیار مهمی است که بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به آن توجه جدی مبذول داشته‌اند. در این جوامع کارآفرینی تبدیل به ابزار نیرومندی شده است که بهره‌گیری از آن می‌تواند باعث رفع مشکلاتی همچون بی‌کاری، کمبود نیروی انسانی خلاق و پویا، نزول چشم‌گیر بهره‌وری، کاهش کیفیت محصولات و خدمات و رکود اقتصادی شود. آنچه در شرایط سخت کنونی ضرورت آن در جامعه بیش از پیش احساس می‌شود، پرداختن به این مقوله‌ی اساسی، یعنی کارآفرینی است چرا که چالش‌های اشتغال یا موضوع بیکاری نه فقط یکی از مهم‌ترین مسائل اجتماعی روز در کشور به شمار می‌آید؛ بلکه با توجه به میزان رشد جمعیت در دو دهه‌ی گذشته می‌توان آن را مهم‌ترین چالش اجتماعی چند دهه‌ی آینده نیز به حساب آورد. پیامدهای این بحران، گسترش فقر و افزایش دیگر آسیب‌های اجتماعی از قبیل دزدی، فحشا، اعتیاد و امثال آن است که طبیعتاً ثبات و انسجام اجتماعی را به مخاطره می‌اندازد.

از طرفی با توجه به این‌که دانش‌آموزان هر جامعه مهم‌ترین عامل دستیابی به اهداف آن جامعه به‌شمار می‌روند. مدارس ما باید از این لحاظ مورد بررسی قرار گیرند تا نقاط قوت و ضعف آن‌ها مشخص شوند و اصول، سیاست‌ها، آرمان‌ها و... با اصول آموزش و پرورش کارآفرین مقایسه شده و راهکارهایی در جهت تحقق فعالیت‌های کارآفرینانه ارائه گردد. مدارس ما باید پرورش دهنده‌ی دانش‌آموزانی باشند که با جرأت و جسارت و تکیه بر انرژی درونی و تلاش و عملکرد خویش از شکست نهراسند و بتوانند در بروز خصایصی چون خلاقیت، خودباوری، آینده‌نگری، ریسک‌پذیری و تمایل به کامیابی

مؤثر باشند. لذا آموزش و پرورش به‌عنوان بزرگ‌ترین سازمان متولی تربیت نسل آینده با داشتن ویژگی‌هایی چون پوشش تحصیلی وسیع، حضور دانش‌آموزان به مدت طولانی جهت آموزش، در اختیار داشتن نسل آینده در شرایطی مناسب برای یادگیری اصول و مفاهیم و... می‌تواند نقش حیاتی در شناسایی، پرورش، ترویج و آموزش این ویژگی‌ها در دانش‌آموزان داشته باشد (سالمی، ۱۳۸۶).

رشد و پرورش روحیه‌ی کارآفرینی در دانش‌آموزان رخوت و سستی، یأس و ناامیدی حاکم بر دانش‌آموز را که معلول فضای آموزشی خشک و مستبدانه است به یک جنبش فکری در جهت خلق ایده‌ها و اندیشه‌های نو و سالم تبدیل می‌کند. این ایده‌های نو و سالم می‌تواند به یک طرح شغلی تبدیل شود و در نهایت دانش‌آموز را به سمت و سوی کاری جدید سوق دهد. همچنین ایده‌های سالم و نو می‌توانند زمینه‌ی مشارکت فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموز را به‌عنوان یک شهروند مطلوب در توسعه و ترقی جامعه فراهم آورد. بنابراین بررسی قابلیت‌ها و مؤلفه‌های کارآفرینی در دانش‌آموزان انتظاری معقول است که جامعه‌ی ما می‌تواند از نظام آموزش و پرورش خود توقع داشته باشد. از این‌رو برای نیل به توسعه‌ی پایدار و متوازن، شناسایی و تربیت نیروی متخصص، کارآمد و مورد نیاز بخش‌های مختلف جامعه که دارای روحیه‌ی بالای کارآفرینی بوده و بتوانند به‌صورت عنصری در نهادهای فعال در جامعه نقش ایفا کنند، به‌عنوان یک اصل اساسی و ضروری مطرح است.

اهمیت و ضرورت دیگر انجام این پژوهش در آن است که تاکنون بر روی دانش‌آموزان استعداد‌های درخشان چنین تحقیقی انجام نگرفته و معمولاً این‌گونه دانش‌آموزان فقط به رشته‌های مهندسی و یا پزشکی هدایت می‌شوند و از استعداد‌های بالقوه‌ی خود در سایر زمینه‌ها در جهت ایجاد اشتغال در سایر حوزه‌ها بی‌اطلاع می‌باشند؛ لذا این‌گونه پژوهش‌ها می‌تواند مسئولان، برنامه‌ریزان و مشاوران را در هدایت و راهنمایی این دانش‌آموزان در سایر حوزه‌های تحصیلی یاری نماید؛ چرا که نظام آموزشی و مدارس ما به‌عنوان متولیان اصلی رشد و یادگیری باید با استفاده از امکانات مناسب، معلمان مجرب، مدیریت مطلوب و سایر مؤلفه‌های کلیدی، دانش‌آموزان بالقوه کارآفرین را شناسایی و زمینه‌های لازم را برای بروز خلاقیت آنان فراهم نموده تا با رشد برخی ویژگی‌ها از جمله توفیق‌طلبی، تحمل ابهام، خطرپذیری، کانون کنترل درونی، انگیزه‌ی پیشرفت و ... ویژگی‌های کارآفرینی در آن‌ها تقویت شود.

اهداف پژوهش:

هدف کلی: بررسی و تحلیل مؤلفه‌های بنیادین کارآفرینی در دانش‌آموزان دوره‌ی اول و دوم متوسطه استعداد‌های درخشان شهرستان خرم‌آباد.

اهداف جزئی (ویژه):

- ۱- بررسی میزان ریسک‌پذیری متعادل دانش‌آموزان به تفکیک دوره‌ی تحصیلی.
- ۲- بررسی میزان کانون کنترل دانش‌آموزان به تفکیک دوره‌ی تحصیلی.
- ۳- بررسی میزان نیاز به موفقیت دانش‌آموزان به تفکیک دوره‌ی تحصیلی.
- ۴- بررسی میزان سلاست فکری دانش‌آموزان به تفکیک دوره‌ی تحصیلی.
- ۵- بررسی میزان عمل‌گرایی دانش‌آموزان به تفکیک دوره‌ی تحصیلی.
- ۶- بررسی میزان تحمل ابهام دانش‌آموزان به تفکیک دوره‌ی تحصیلی.
- ۷- بررسی میزان رؤیای‌پردازی دانش‌آموزان به تفکیک دوره‌ی تحصیلی.
- ۸- بررسی میزان چالش‌طلبی دانش‌آموزان به تفکیک دوره‌ی تحصیلی.
- ۹- بررسی مؤلفه‌های مؤثر در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی دانش‌آموزان به تفکیک دوره‌ی تحصیلی.
- ۱۰- مقایسه‌ی مؤلفه‌های کارآفرینی دانش‌آموزان دوره اول و دوم استعداد‌های درخشان.

سؤالات پژوهشی:

- ۱- میزان ریسک‌پذیری متعادل دانش‌آموزان (به تفکیک دوره‌ی تحصیلی) چه مقدار می‌باشد؟
- ۲- میزان کانون کنترل دانش‌آموزان (به تفکیک دوره‌ی تحصیلی) چه مقدار می‌باشد؟
- ۳- میزان نیاز به موفقیت دانش‌آموزان (به تفکیک دوره‌ی تحصیلی) چه مقدار می‌باشد؟
- ۴- میزان سلاست فکری دانش‌آموزان (به تفکیک دوره‌ی تحصیلی) چه مقدار می‌باشد؟
- ۵- میزان عمل‌گرایی دانش‌آموزان (به تفکیک دوره‌ی تحصیلی) چه مقدار می‌باشد؟
- ۶- میزان تحمل ابهام دانش‌آموزان (به تفکیک دوره‌ی تحصیلی) چه مقدار می‌باشد؟
- ۷- میزان رویاپردازی دانش‌آموزان (به تفکیک دوره‌ی تحصیلی) چه مقدار می‌باشد؟
- ۸- میزان چالش‌طلبی دانش‌آموزان (به تفکیک دوره‌ی تحصیلی) چه مقدار می‌باشد؟
- ۹- کدام یک از مؤلفه‌های کارآفرینی تأثیر بیشتری در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی دانش‌آموزان (به تفکیک دوره‌ی تحصیلی) دارند؟

۱۰- آیا بین مؤلفه‌های کارآفرینی دانش‌آموزان دوره اول و دوم استعدادهای درخشان تفاوت وجود دارد؟

تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها:

ریسک‌پذیری متعادل^{۳۰}: عبارت است از پذیرش مخاطره‌های معتدل که می‌تواند با تلاش‌های شخصی مهار شود (احمدپورداریانی و عرفانیان، ۱۳۸۶). در این پژوهش ریسک‌پذیری متعادل نمره‌ای است که دانش‌آموزان در سؤالات ۱ تا ۱۸ پرسشنامه کسب می‌کنند.

کانون کنترل درونی^{۳۱}: کارآفرینان به‌خود متکی هستند و موفقیت یا شکست خود را به سرنوشت، اقبال، شانس یا موارد مشابه نسبت نمی‌دهند (احمدپورداریانی و عرفانیان، ۱۳۸۶). در این پژوهش کانون کنترل نمره‌ای است که دانش‌آموزان در سؤالات ۱۹ تا ۳۵ پرسشنامه کسب می‌کنند.

نیاز به موفقیت^{۳۲}: عبارت است از تمایل به انجام کار در سطح استانداردهای عالی به قصد موفقیت در موقعیت‌های رقابتی (احمدپورداریانی و عرفانیان، ۱۳۸۶). در این پژوهش نیاز به موفقیت نمره‌ای است که دانش‌آموزان در سؤالات ۳۶ تا ۵۰ پرسشنامه کسب می‌کنند.

سلاست فکری^{۳۳}: عبارت است از توانایی انجام امور فی‌البداهه و حل این‌گونه مسائل به‌صورت موفقیت آمیز (کردنائیج و همکاران، ۱۳۸۶). در این پژوهش سلاست فکری نمره‌ای است که دانش‌آموزان در سؤالات ۵۱ تا ۶۳ پرسشنامه کسب می‌کنند.

عملگرایی^{۳۴}: این عامل به توانایی خوب انجام دادن کارها و داشتن پشت‌کار و امید به موفقیت در امور محوله به فرد اشاره دارد (کردنائیج و همکاران، ۱۳۸۶). در این پژوهش عمل‌گرایی نمره‌ای است که دانش‌آموزان در سؤالات ۶۴ تا ۷۱ پرسشنامه کسب می‌کنند.

تحمل ابهام^{۳۵}: قدرت تحمل ابهام عبارت است از پذیرش عدم قطعیت به‌عنوان بخشی از زندگی، توانایی ادامه‌ی حیات با دانش ناقص درباره‌ی محیط و تمایل به آغاز فعالیت‌ی مستقل، بی‌آن‌که شخص بداند موفق خواهد شد یا خیر

30- Moderate risk-taking propensity
31- Internal control center
32- Need for achievement
33- Thought flow
34- Operation oriented
35- Ambiguity tolerance

(احمدپورداریانی و عرفانیان، ۱۳۸۶). در این پژوهش تحمل ابهام نمره‌ای است که دانش‌آموزان در سؤالات ۷۲ تا ۸۲ پرسشنامه کسب می‌کنند.

رؤیایپردازی^{۳۶}: توانایی فرد در ارائه‌ی ایده‌های نوین به‌خصوص در زمینه‌های جدیدی که قبلاً توسط افراد دیگر مورد کنکاش و ایده‌پردازی قرار نگرفته باشد (احمدپورداریانی و عرفانیان، ۱۳۸۶). در این پژوهش رؤیایپردازی نمره‌ای است که دانش‌آموزان در سؤالات ۸۳ تا ۸۹ پرسشنامه کسب می‌کنند.

چالش طلبی^{۳۷}: عبارت است از میزان تمایل افراد به درگیر شدن در کارهای پیچیده و مبهم و توانایی ارائه‌ی راهکارهای سازنده در این‌گونه موقعیت‌ها (احمدپورداریانی و عرفانیان، ۱۳۸۶). در این پژوهش چالش طلبی نمره‌ای است که دانش‌آموزان در سؤالات ۹۰ تا ۹۵ پرسشنامه کسب می‌کنند.

دانش‌آموز: در این پژوهش منظور کلیه‌ی دانش‌آموزان پسر دوره‌ی اول و دوم متوسطه استعدادهای درخشان شهرستان خرم‌آباد می‌باشد.

ادبیات تحقیق:

الف) مبانی نظری تحقیق:

منشأ و سابقه‌ی مفهوم کارآفرینی به اوایل قرن هفدهم و کشور فرانسه برمی‌گردد. این واژه، از واژه فرانسوی *Entreprendre* که به معنای متعهد شدن است، گرفته شده است. در اوایل سده‌ی شانزدهم میلادی کسانی را که مأموریت‌های نظامی را هدایت می‌کردند، کارآفرین می‌خواندند. از حدود سال ۱۷۰۰ میلادی به بعد فرانسویان این واژه را برای پیمانکاران دولت که مسئول ساخت جاده، پل، بندر و... بودند به‌کار بردند. این واژه در سال ۱۸۴۸ توسط «جان استوارت میل» به «کارآفرین» در زبان انگلیسی ترجمه شد. او کارکرد و عمل کارآفرین را شامل هدایت، نظارت، کنترل و مخاطره‌پذیری می‌دانست و عامل متمایز کننده‌ی مدیر و کارآفرینی را مخاطره‌پذیری معرفی می‌کرد (بروک هاوس^{۳۸} و هورویتز^{۳۹}، ۱۹۸۶).

این واژه در ادبیات فارسی ابتدا به معنای کارفرما و سپس کارآفرین ترجمه شد. البته این ترجمه، جامع، مانع و مفید معنای دقیق واژه نیست. در واقع اگر این واژه «ارزش آفرین» ترجمه می‌شد، به‌نظر رساتر بود. گرچه معنای واژه‌ای «ارزش» در ادبیات اقتصادی غرب با معنای آن در ادبیات دینی ما متفاوت است (احمدپورداریانی، ۱۳۸۶).

تئوری‌های مطرح شده در زمینه‌ی کارآفرینی به سه دسته‌ی «تئوری اقتصادی»، «تئوری ویژگی‌های شخصیتی (فردی) یا روان‌شناسانه» و «تئوری جامعه‌شناختی» تقسیم می‌شود (احمدی و همکاران، ۱۳۹۵).

الف) تئوری اقتصادی: کارآفرینی و کارآفرین اولین بار مورد توجه اقتصاددانان قرار گرفت. پایه‌ی تئوری اقتصادی مفهوم عرضه و تقاضا می‌باشد. تصور فرد از وجود عدم تعادل میان عرضه و تقاضا منجر به شکل‌گیری شرایطی می‌شود که باعث بروز رفتار کارآفرینانه در افراد می‌گردد.

در اوایل قرن هجدهم، برنارد دو بلیدور^{۴۰} اقتصاددان فرانسوی کارآفرینی را خریداری نیروی کار و مواد اولیه به بهایی نامعین و به فروش رساندن محصولات به بهایی طبق قرارداد تعریف نمود (محمدی و همکاران، ۱۳۹۶).

ریچارد کانتیلون^{۴۱} در حدود سال‌های ۱۷۳۰ میلادی برای اولین بار عوامل اقتصادی را به سه دسته‌ی مالکان، عوامل اقتصادی دستمزدبگیر و آن دسته از عوامل اقتصادی که با خطر و ریسک در بازار بورس فعالیت می‌کنند تقسیم نمود

36- vision

37- challenge

38- Brockhaus

39- Horwitz

40- Bernard. F. De Belidar

41- R. Cantillon

(رامبال^{۴۲}، ۱۹۸۹. به نقل از قوامی و لطفعلی پور، ۱۳۸۷). به نظر کانتیلون کارآفرین در هنگام خرید از قیمت نهایی محصولات اطلاع ندارد، از این رو عناصر «هدایت‌گری» و «حدس و گمان» را در تعریف کاربردی خود وارد می‌نماید. وی در اثر خود تحت عنوان «مقاله‌ای در باب ماهیت عمومی تجارت» در سال ۱۷۷۵ کارآفرین را به مثابه واژه‌ای فنی مورد توجه قرار داده و جوهر کارکرد کارآفرین را همانا تحمل عدم قطعیت می‌داند. او هر کس را که با بهایی نامعین دست به خرید و فروش بزند، کارآفرین می‌داند (کوچران^{۴۳}، ۱۹۶۸. به نقل از قوامی و لطفعلی پور، ۱۳۸۷).

جان باتیست سی^{۴۴} اشراف‌زاده و صنعت‌گر فرانسوی در سال ۱۸۰۳ اولین کسی بود که بر نقش حیاتی کارآفرینان در بسیج اقتصادی بر اساس اصول بهره‌وری تأکید کرد (کوچران، ۱۹۶۸). البته «سی» در تعریف کارآفرینی همچون دیگر اقتصاددانان کلاسیک، کارآفرین را مانند سایر عوامل تولید می‌داند و هویتی غیر انسانی برای او قائل می‌شود.

فرانک نایت^{۴۵} (۱۹۲۱) کارآفرین را به‌عنوان فردی تعریف کرد که خواهان ارائه‌ی پول و شهرت در انتظار نامعلوم برای دریافت سود نامعلوم و اعتبار و رضایت شغلی از فرایندهای تولید و توزیع است (قوامی و لطفعلی پور، ۱۳۸۷).

در سال ۱۹۳۴ نظریه‌ی توسعه اقتصادی ژوزف شومپتر^{۴۶} در خصوص نقش محوری کارآفرینان در ایجاد سود، مورد توجه قرار گرفت؛ و او را «پدر کارآفرینی» لقب دادند. استدلال شومپتر این بود که نوآوری در نتیجه‌ی کارآفرینی به‌وجود می‌آید و به فردی نیاز دارد که ویژگی‌های غیرعادی داشته باشد، درصدد بنا نهادن یک قلمرو خصوصی باشد، برای رفع موانع انگیزه داشته باشد و از ایجاد مهارت و به‌کار بستن آن در جهت کارآفرین شدن، لذت برده و خشنود شود (احمدپورداریانی، ۱۳۸۶).

به عقیده‌ی آرتور کول^{۴۷} (۱۹۴۶) کارآفرینی عبارت است از فعالیت هدف‌مند که شامل یک سری تصمیمات منسجم فرد یا گروهی از افراد برای ایجاد، توسعه یا حفظ واحد اقتصادی است. (کوچران، ۱۹۶۸. به نقل از قوامی و لطفعلی پور، ۱۳۸۷).

پیتر دراگر^{۴۸} (۱۹۸۵) معتقد است کارآفرین کسی است که فعالیت اقتصادی کوچک و جدیدی را با سرمایه شروع می‌نماید. کارآفرین ارزش‌ها را تغییر می‌دهد و ماهیت آن‌ها را دچار تحول می‌نماید. همچنین مخاطره‌پذیر است و به درستی تصمیم‌گیری می‌نماید. همواره به دنبال تغییر است و به آن پاسخ می‌دهد و فرصت‌ها را شناسایی می‌کند. او کارآفرینی را یک رفتار می‌انگارد نه یک صفت خاص در شخصیت افراد (احمدپورداریانی، ۱۳۸۶).

استیونسون^{۴۹} و همکارانش معتقدند که کارآفرینی عبارت است از فرآیندی که فرصت‌ها به‌وسیله‌ی افراد (یا برای خودشان یا برای سازمانی که در آن کار می‌کنند)، بدون توجه به منابعی که در اختیار دارند تعقیب می‌شوند (هارلی، ۱۹۹۹).

تیمونز^{۵۰} (۱۹۹۹) کارآفرینی را توانایی خلق و ساخت چیزی ارزشمند از هیچ چیز می‌داند. این مفهوم یعنی شروع انجام دستیابی و ایجاد یک شرکت یا سازمان (مقیمی، ۱۳۸۳).

جان تامپسون^{۵۱} (۲۰۰۰) کارآفرینی را «فرآیندی که در آن بتوان با استفاده از خلاقیت، عنصر جدیدی را همراه با ارزش جدید با استفاده از زمان، منابع، ریسک و به‌کارگیری دیگر عوامل به وجود آورد» تعریف می‌کند (تامپسون، ۲۰۰۰. به نقل از عموزاده و همکاران، ۱۳۹۱).

42 - Rumball

43 - Cochran

44 - Jean-Baptiste Say

45 - Frank H. Knight

46 - Schumpeter

47 - Arthur Cole

48 - P. Drucker

49 - Stevenson

50 - Timmons

ب) تئوری ویژگی‌های شخصیتی (فردی) یا روان‌شناسانه: مدل روان‌شناسانه‌ی کارآفرینی رهیافتی است که بیشتر از سایر رهیافت‌ها مورد استفاده قرار گرفته است. در این رهیافت ویژگی‌های روان‌شناسی مورد توجه قرار گرفته‌اند.

اولین پژوهش انجام گرفته در زمینه‌ی ویژگی‌های روانی کارآفرینان کار دیوید مک کله لند^{۵۲} در سال ۱۹۷۶ میلادی است، که انگیزه‌ی پیشرفت را مورد مطالعه قرار داد. او تعریف گسترده‌تری از کارآفرینی بیان می‌کند و فرآیند کارآفرینی را فراتر از شغل و حرفه بلکه یک شیوه‌ی زندگی تعبیر می‌نماید به طوری که خلاقیت و نوآوری، عشق به کار و تلاش مستمر، پویایی، مخاطره‌پذیری، آینده‌نگری، ارزش آفرینی، آرمان‌گرایی، فرصت‌گرایی، نیاز به پیشرفت، مثبت‌اندیشی، زیر بنا و اساس زندگی کارآفرینانه می‌باشد که در آن شکست مفهومی ندارد (صمدآقایی، ۱۳۸۰). بر طبق نظر مک کله لند کارآفرین دارای ویژگی‌هایی از جمله ابتکار و نوآوری، قبول مسئولیت فردی، اطلاع از نتایج فعالیت‌ها (بازتاب)، برنامه‌ریزی بلند مدت، ریسک‌پذیری، نیاز به موفقیت، مرکز کنترل، اعتماد به نفس و خوش‌بینی، انگیزه‌ی سود، خلاقیت و دیگر عوامل انگیزشی خواهد بود (علیمیری و همکاران، ۱۳۹۰).

هنسمارک^{۵۳} (۲۰۰۳) مطالعات روانشناسی زیادی را برای شناسایی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان انجام داد. این ویژگی‌ها شامل درجه‌ی سازگاری و تکانش‌گری، استقلال طلبی، نیاز به پیشرفت و وسعت این باور که شخص تا چه حدی نتایج و اتفاقات را نتیجه‌ی کنترل فعال خود می‌داند تا نتیجه‌ی سرنوشت.

راتر^{۵۴}، در سال ۱۹۸۶ در زمینه‌ی نظارت درونی و بیرونی مطالعه کرده است. گرایش به ریسک‌پذیری یک ویژگی رفتاری است که نایت^{۵۵} در سال ۱۹۲۱ میلادی به آن توجه کرده است. تصور خود احترامی و عزت نفس را کارسرو^{۵۶}، اولم و ادی^{۵۷} در سال ۱۹۸۶ میلادی مورد تأکید و آزمون قرار داده‌اند (احمدپورداریانی، ۱۳۸۶).

شالن برگر^{۵۸} (۱۹۶۸) کارآفرینان را مترادف با صفاتی مانند جسور، مخاطره‌پذیر و مجری می‌داند و واژه‌هایی همچون سازگاری، محافظه‌کاری و روزمرگی را متضاد کارآفرینی می‌داند (احمدپورداریانی، ۱۳۸۶).

ج) تئوری جامعه‌شناختی: طرفداران این رهیافت سعی بر آن دارند تا برای تبیین پدیده‌ی کارآفرینی از مدل‌های جامعه‌شناسانه استفاده نمایند. ویژگی‌های جامعه‌شناختی را می‌توان به دو دسته‌ی کلی «ویژگی‌های تجربی» شامل نارضایتی از شغل پیشین، تجربه‌ی کاری و الگوی نقش و «ویژگی‌های مرتبط با پیشینه‌ی زندگی فرد» مانند شرایط کودکی، تحصیلات، سن و قرار نگرفتن فرد در پایگاه اجتماعی تقسیم نمود (احمدی و همکاران، ۱۳۹۵).

امیل دور کیم (۱۸۵۸-۱۹۱۷)، ماکس وبر^{۵۹} (۱۸۶۴) و رینلدز (۱۹۹۱) هرکدام عدسی جامعه‌شناسی را بر روی فعالیت‌های انسانی متمرکز کردند. در این رویکرد، گروه و ساختارهای اجتماعی مورد آزمایش قرار گرفتند نه ویژگی‌های فردی، تا فعالیت‌های گروهی نظیر کارآفرینی را پیش‌بینی کنند.

وبر علاقه‌مند به تأثیرات تقسیم نابرابر قدرت بود. کارآفرینی می‌تواند از طریق تجربه و لمس فشارهایی که به‌وسیله‌ی نیروهای تعریف شده‌ی اجتماعی از قبیل انتظارات نقش افراد، پایگاه‌های طبقه‌ای، گرایش‌های کلی درباره‌ی نوآوری تعریف و پیش‌بینی شود.

ژوزف مک گوایر^{۶۰} (۱۹۶۲) نقش کارآفرینی را در عواملی همچون عقاید اجتماعی، هنجارها، پاداش رفتارها، آرمان‌های فردی و ملی، مکاتب دینی و تعلیم و تربیت مورد مطالعه قرار داد (پالمر^{۶۱}، ۱۹۸۹).

⁵¹- John G. Thompson

⁵²- Mc clelland

⁵³- Hensmark

⁵⁴- Rotter

⁵⁵- Night

⁵⁶- Carsrud

⁵⁷- Olum & Edy

⁵⁸- F.Shallenberger

⁵⁹- Max Weber

⁶⁰- J.McGuire

با عنایت به موارد اشاره شده در فوق، سیر تاریخی مفهوم کارآفرینی را می‌توان به پنج دوره تقسیم نمود:
دوره‌ی اول (قرون ۱۵ و ۱۶ میلادی): در این دوره به صاحبان پروژه‌های بزرگ که مسئولیت اجرایی این پروژه‌ها همانند ساخت کلیسا، قلعه‌ها، تأسیسات نظامی و ... از سوی دولت‌های محلی به آن‌ها واگذار گردید، کارآفرین اطلاق می‌شد. در تعاریف این دوره پذیرش مخاطره، لحاظ نشده است.

دوره‌ی دوم (قرن ۱۷ میلادی): این دوره هم‌زمان با شروع انقلاب صنعتی در اروپا بوده و بعد مخاطره‌پذیری به کارآفرینی اضافه شد. کارآفرین در این دوره شامل افرادی همانند بازرگانان، صنعت‌گران و دیگر مالکان خصوصی می‌باشد.
دوره‌ی سوم (قرون ۱۸ و ۱۹ میلادی): در این دوره کارآفرین فردی است که مخاطره می‌کند و سرمایه‌ی مورد نیاز خود را از طریق وام تأمین می‌کند. بین کارآفرین و تأمین‌کننده‌ی سرمایه (سرمایه‌گذار) و مدیر کسب و کار در تعاریف این دوره تمایز وجود دارد.

دوره‌ی چهارم (دهه‌های میانی قرن بیستم میلادی): در این دوره مفهوم نوآوری شامل خلق محصولی جدید، ایجاد نظام توزیع جدید یا ایجاد ساختار سازمانی جدید به عنوان یک جزء اصلی به تعاریف کارآفرینی اضافه شده است.
دوره‌ی پنجم، دوران معاصر (از اواخر دهه ۱۹۷۰ تاکنون): در این دوره هم‌زمان با موج ایجاد کسب و کارهای کوچک و رشد اقتصادی و نیز مشخص شدن نقش کارآفرینی به عنوان تسریع‌کننده این سازوکار، جلب توجه زیادی به این مفهوم شد و رویکرد چند جانبه به این موضوع صورت گرفت. تا قبل از این دوره اغلب توجه اقتصاددانان به کارآفرینی معطوف بود، اما در این دوره به تدریج روانشناسان، جامعه‌شناسان و دانشمندان و محققین علوم مدیریت نیز به ابعاد مختلف کارآفرینی و کارآفرینان توجه نموده‌اند.

کارآفرینی از منظر اسلام:

فرهنگ اسلام برای کار ارزش والایی قائل است. این مکتب رهایی بخش، بیکاری، تنبلی، تن‌پروری را دشمنی با خدا دانسته و لذا خیر دنیا و آخرت را در سایه‌ی کار و تلاش به‌عنوان یک فرهنگ عامه تعریف می‌کند. در نظام ارزشی و در جای جای کلام معصومین (ع) در امتداد آیات قرآن و خاستگاه وحی، امور اقتصادی و مقوله‌ی کارآفرینی و اهمیت اشتغال برای جامعه مورد تأکید قرار گرفته است.

در نگاه پیامبر اکرم (ص) کار کردن افراد ارزشی برابر با جهاد در راه خدا را دارد. ایشان در این باره می‌فرماید: «هر کس با تلاش و آبرو، در پی حلال دنیا باشد، در مرتبه شهدا خواهد بود» (مجلسی، ج ۱۰۰، ص ۱۰). همچنین ایشان می‌فرمایند: محبوب‌ترین کارها نزد خداوند، با دوام‌ترین آن‌هاست، هر چند کم باشد (عابدینی مطلق، ۱۳۸۷). و در جای دیگر می‌فرمایند: بهترین کسب‌ها، کسبی است که از دسترنج کارگر حاصل شود، درحالی‌که دقیق صورت گیرد (عابدینی مطلق، ۱۳۸۷).

حضرت علی (ع) نیز در باره‌ی ارزش کار مداوم و پرهیز از کارهای گوناگون می‌فرماید: کسی که به کارهای گوناگون پردازد، خوار شده، پیروز نمی‌گردد (عابدینی مطلق، ۱۳۸۷).

آشنایی با اصول اعتقادی و ارزش‌های اسلامی سبب می‌گردد تا انگیزه‌های افراد با توجه به اصول و معیارهای کارآفرینی فزون‌تر گردد. با توجه به این‌که کشور ما به گسترش فرهنگ کارآفرینی نیاز دارد، طبیعی است که هر چه برای گسترش این فرهنگ، بیشتر با آموزه‌های موجود در فرهنگ ملی و اسلامی‌مان آشنا باشیم، به نتایج بهتر و سریع‌تری دست خواهیم یافت.

سابقه‌ی کارآفرینی در مدارس و دانشگاه‌ها:

اولین کشوری که ترویج فرهنگ کارآفرینی را از سطح دبیرستان شروع کرد ژاپن بود. اولین مؤسسه در توکیو در سال ۱۹۵۶ میلادی آغاز به کار کرد. در سال ۱۹۵۸ سازمان آموزش و پرورش ژاپن طرحی را برای اشاعه‌ی فرهنگ کارآفرینی تحت عنوان سربازان فداکار اقتصادی ژاپن، پیاده و اجرا کرد. بر اساس این طرح افراد از سطح دبیرستان‌ها به مسأله‌ی کارآفرینی پرداخته و آموزش دیدند که در حین تحصیل چگونه کار کنند و به دنبال کسب سود باشند و چگونه کشورشان را از وابستگی صنعتی رهایی دهند. به تدریج مسأله‌ی کارآفرینی در ژاپن به سطح دانشگاه‌ها هم کشیده شد. اکنون در ژاپن بیش از ۲۵۰ مؤسسه‌ی کارآفرینی وجود دارد. بین سال‌های ۱۹۷۰ تا ۱۹۹۲ میلادی بیش از ۹۶ درصد نوآوری صنعتی که توانست موقعیت ژاپن را در اقتصاد جهانی به یک موقعیت برتر تبدیل کند توسط کارآفرینان و با حمایت دولت صورت گرفت (رستگاری و شجاعی، ۱۳۹۵).

آموزش کارآفرینی، امروزه در کشورهای صنعتی و فراصنعتی بخش قابل توجهی از برنامه‌های آموزشی مدارس و دانشگاه‌ها را به خود اختصاص داده است. در ایالات متحده، بیش از ۵۰ دانشگاه (۲۲ دانشگاه در بالاتر از ۵ رشته‌ی تحصیلی)، آلمان ۴۲ دانشگاه، سوئد ۸ دانشگاه، ایتالیا ۵ دانشگاه، فنلاند ۶ دانشگاه، اتریش ۷ دانشگاه، مالزی ۴ دانشگاه، مجارستان ۷ و در تایوان و بنگلادش و اندونزی حداقل ۲ دانشگاه، کارآفرینی را تدریس می‌کنند.

سابقه‌ی کارآفرینی در ایران:

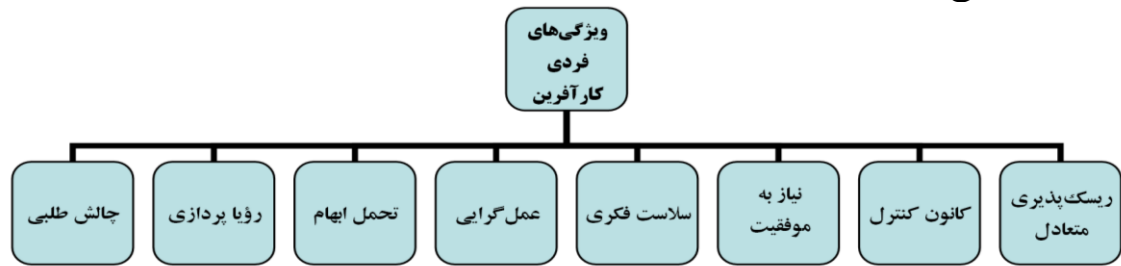
علی‌رغم این که در کشورهای پیشرفته‌ی دنیا از اواخر دهه ۱۹۷۰ به بعد به موضوع کارآفرینی توجه جدی شده و حتی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه هم از اواخر دهه ۱۹۸۰ این موضوع را مورد توجه قرار داده‌اند، در کشور ما تا شروع اجرای برنامه‌ی سوم توسعه، توجه چندانی به کارآفرینی نشده بود. حتی در محافل علمی و دانشگاهی نیز به‌جز موارد بسیار نادر، فعالیتی در این زمینه صورت نگرفته بود. مشکل بی‌کاری و پیش‌بینی حادث‌تر شدن آن در دهه‌ی ۱۳۸۰ موجب شد که در زمان تدوین برنامه‌ی سوم توسعه، موضوع توسعه‌ی کارآفرینی مورد توجه قرار گیرد. در برنامه‌ی اخیر، توسعه‌ی کارآفرینی در سطح وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، جهاد کشاورزی، صنایع و معادن و فلزات و همچنین مؤسسه‌ی جهاد دانشگاهی به دلیل ارتباط با فعالیت‌های آنها، مطرح شده است. متأسفانه واژه‌ی کارآفرینی که ترجمه‌ای از کلمه *Entrepreneurship* است، موجب گردیده است که معنی ایجاد کار و یا اشتغال‌زایی از این واژه برداشت می‌شود. در حالی که کارآفرینی دارای مفهومی وسیع‌تر و با ارزش‌تر از اشتغال‌زایی است. کارآفرینی دارای پیامدهای مثبت و مهم دیگری همانند: بارور شدن خلاقیت‌ها، ترغیب به نوآوری و توسعه‌ی آن، افزایش اعتماد به نفس، ایجاد و توسعه‌ی تکنولوژی، تولید ثروت در جامعه و افزایش رفاه عمومی است و در صورتی که فقط به جنبه‌ی اشتغال‌زایی آن توجه شود، از سایر پیامدهای آن بی‌بهره خواهیم ماند.

بر اساس برنامه‌ی سوم توسعه، طرحی تحت عنوان «طرح توسعه‌ی کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور» که به اختصار (کاراد) نام گرفت، تدوین و اجرای آن با نظر سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در ۱۲ دانشگاه کشور شروع و مسئولیت پیگیری، اجرا و امور ستادی آن از سوی وزارت علوم در اواخر سال ۱۳۷۹ به سازمان سنجش آموزش کشور واگذار گردید. این طرح با هدف رفع معضل بی‌کاری در کشور و نیز بهره‌مند شدن از سایر پیامدهای کارآفرینی همانند بروز خلاقیت‌ها، تولید ثروت، ایجاد، تولید و به‌کارگیری فناوری، رشد و اعتماد به نفس در بین دانشگاهیان و فارغ‌التحصیلان و جلوگیری از مهاجرت نخبگان ارائه شده است.

همچنین مؤسسه‌ی کار و تأمین اجتماعی با استفاده از منابع بین‌المللی کار (ILO) طرح، آموزش کارآفرینی را در سال ۱۳۶۷ ارائه نمود و هم‌زمان با تدوین نظام جدید آموزشی، در سال ۱۳۶۸ کارآفرینی را به عنوان یکی از دروس رشته‌ی کار و دانش پیشنهاد کرد. در طرح آموزش کارآفرینی تأکید شده است که «آموزش برای ایجاد کار کردن برای اشتغال با مرد»

دیگر تنها راه حل مقابله با مشکل فزاینده بی‌کاری نبوده و قلمرو آموزش از فرهنگ «برای دیگران کار کردن» فراتر رفته است (رستگاری و شجاعی، ۱۳۹۵).

مدل مورد مطالعه: مدل مورد مطالعه‌ی این پژوهش دیدگاه روان‌شناختی کارآفرینی است که ویژگی‌های فردی کارآفرین را (به شرح زیر) طراحی می‌نماید.

ب) پیشینه‌ی تحقیق:

فرانک و همکارانش^{۶۲} در پژوهشی که در زمینه‌ی کارآفرینی در دبیرستان‌های اتریش انجام دادند، کارآفرینی را مهارت زندگی قلمداد کردند که باید در تمامی سطوح آموزشی از مدارس ابتدایی تا دانشگاه مورد توجه قرار گیرد (فرانک^{۶۳} و همکاران، ۲۰۰۵). به نقل از امین‌بیدختی و قاسمی، (۱۳۹۰).

هوارد^{۶۴} نیز در پژوهشی تحت عنوان «تأثیر توسعه‌ی قابلیت‌های کارآفرینی بر شکل‌گیری کارآفرینی» بر روی ۴۵۰ نفر از دانش‌آموزان به این نتیجه دست یافت که رابطه‌ی مستقیمی بین این قابلیت‌ها و توانایی افراد کارآفرین وجود دارد (هوارد، ۲۰۰۴). به نقل از مرادی و همکاران، (۱۳۸۷).

میشل^{۶۵} در رابطه با ویژگی استقلال طلبی و ماهیت آن در شکل‌گیری فعالیت‌های کارآفرینانه، با مطالعاتی که بر روی دانش‌آموزان انجام داد دریافت که رابطه‌ی مستقیمی بین این ویژگی و توانایی افراد کارآفرین وجود دارد (میشل، ۲۰۰۴). به نقل از مرادی و همکاران (۱۳۸۷).

راشید^{۶۶} در تحقیق خود که بر روی دو گروه آزمایش و کنترل از دانش‌آموزان صورت گرفت دریافت گروه آزمایش که مورد آموزش‌های خاص کارآفرینی قرار گرفتند به نحو قابل ملاحظه‌ای نمرات بالاتری را در انگیزه‌ی پیشرفت، مرکز کنترل درونی، خلاقیت و عزت نفس به‌خود اختصاص دادند (راشید، ۲۰۰۰). به نقل از مرادی و همکاران (۱۳۸۷).

لیتونن^{۶۷} در پژوهشی تحت عنوان «کارآفرینی و ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه» در سال ۲۰۰۰ ویژگی‌های کارآفرینی را شامل توانایی خطرپذیری، نوآوری، اشتراک مساعی، دانش فنی، بازار و بازاریابی، مهارت‌های مدیریت کسب و کار، نگرش مثبت به کسب و کار و توانایی برای شکار فرصت‌ها شناسایی نموده است (لیتونن، ۲۰۰۰). به نقل از نعمتی، (۱۳۹۲).

لوپه پیه و باقری در تحقیق خود دریافتند که دانش‌آموزان در دبیرستان‌های فنی حرفه‌ای دارای احساس خودارزشی بالایی هستند؛ چون احساس می‌کنند که اگر کارآفرین باشند مورد استقبال جامعه قرار گرفته و به آن ارزش قائل می‌شوند. علاوه بر این، تحقیق نشان داد که دانش‌آموزان دارای مهارت کارآفرینی، دارای کنترل درونی بیشتری در رفتار خود می‌باشند (لوپه پیه و باقری، ۲۰۱۱).

شانن و همکاران در تحقیقی نگرش کارآفرینانه‌ی دانش‌آموزان در برزیل و چین را اندازه‌گیری و مقایسه کرده‌اند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که فرهنگ و انتظارات کارآفرینانه بر نگرش کارآفرینی تأثیرگذار است و دانش‌آموزان چینی در

⁶²- Frank, H & et al.(2005)

⁶³- Frank

⁶⁴- Howard,S

⁶⁵- Mitchell, B.C

⁶⁶- Rasheed

⁶⁷- Littunen

نوآوری در کسب و کار و کنترل بر کسب و کار قوی تر بوده ولی دانش آموزان برزیلی در اعتماد به نفس امتیاز بیشتری آوردند و در مورد نیاز به موفقیت هم تفاوت معنی داری مشاهده نشد (شانان^{۶۸} و همکاران، ۲۰۰۹).

موحد در مطالعه‌ای به بررسی سطح دانش، مهارت‌ها و دیدگاه‌های کارآفرینی در میان دانش آموزان دبیرستان کلانگ والی پرداخته است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که سطح دانش، نگرش و مهارت‌های دانش آموزان در باره‌ی کسب و کار و کارآفرینی متوسط است. همچنین بین سطح دانش، نگرش و مهارت‌های دانش آموزان در باره‌ی کسب و کار و کارآفرینی در بین دانش آموزانی که تحت برنامه‌ی کارآفرینی قرار گرفته‌اند و دانش آموزانی که تحت برنامه‌ی کارآفرینی قرار نگرفته‌اند، تفاوت معناداری وجود ندارد (موحد، ۲۰۰۳).

در ادامه به بررسی برخی از مطالعات داخل کشور در این زمینه می‌پردازیم:

نتایج تحقیق مرادی و همکاران (۱۳۸۷) نشان داد که دانش آموزان متوسطه خراسان شمالی در وضعیت نامطلوبی از نظر قابلیت‌های کارآفرینی به سر می‌برند. و چهار ویژگی توفیق طلبی، استقلال طلبی، خلاقیت و ریسک‌پذیری در آن‌ها از حد متوسط پایین تر است، اما میانگین نمرات عزم و اراده در حد متوسط نمره معیار آن مطابق با تست جامع کارآفرینی می‌باشد. کردنائیج و همکاران در تحقیقی با عنوان «سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه در پنج منطقه‌ی شمال، جنوب، مرکز، شرق و غرب تهران» در سال ۱۳۸۸، پنج ویژگی اصلی کانون کنترل درونی، انگیزه‌ی پیشرفت بالا، خلاقیت زیاد، ریسک‌پذیری متعادل و تحمل ابهام بالا را به عنوان ویژگی‌های اصلی شخصیتی کارآفرینانه شناسایی نمودند (کردنائیج و همکاران، ۱۳۸۸).

نتایج تحقیق مشایخ تحت عنوان تأثیر آموزش بر روحیه‌ی کارآفرینی دانش آموزان دبیرستانی شهرستان کازرون نشان می‌دهد که روحیه‌ی کارآفرینی دانش آموزانی که آموزش کارآفرینی دیده‌اند نسبت به دانش آموزانی که آموزش ندیده‌اند بالاتر است. همچنین دانش آموزانی که در رشته‌های فنی - حرفه‌ای و کار و دانش تحصیل می‌کنند نسبت به سایر دانش آموزان که در رشته‌های نظری تحصیل می‌کنند، روحیه‌ی کارآفرینی بالاتری دارند (مشایخ، ۱۳۸۶).

صمدی و شیرزادی اصفهانی که به بررسی رابطه‌ی جو سازمانی مدرسه با روحیه‌ی کارآفرینی دانش آموزان در مدارس اصفهان پرداخته‌اند، نتیجه گرفتند که اولاً بین جو سازمانی و روحیه‌ی کارآفرینی رابطه‌ی مثبت و معنی داری وجود دارد؛ دوماً شاخص‌های روحیه‌ی کارآفرینی (خلاقیت، عزت نفس، انگیزه‌ی پیشرفت، منبع کنترل درونی، آینده‌نگری و خطرپذیری) در دانش آموزان بالاتر از میانگین است (صمدی و شیرزادی اصفهانی، ۱۳۷۶).

سلیمی فر و مرتضوی به بررسی موفقیت مراکز آموزش فنی - حرفه‌ای در تشکیل سرمایه‌ی انسانی و پرورش روحیه‌ی کارآفرینی پرداختند و نتیجه گرفتند که آموزش‌های فنی - حرفه‌ای توفیق قابل توجهی در پرورش نیروی ماهر کار (سرمایه‌ی انسانی) و تربیت نیروی انسانی خود اشتغال (کارآفرین) داشته‌اند (سلیمی فر و مرتضوی، ۱۳۸۴).

خدمتی توسل در پژوهشی زمینه‌ی بروز و پرورش کارآفرینی در بین دانش آموزان دبیرستان‌های پسرانه‌ی شهرستان کرج را مورد بررسی قرار داد. نتایج این تحقیق نشان داد که زمینه‌های انگیزه‌ی پیشرفت، استقلال طلبی، ریسک‌پذیری و مرکز کنترل درونی دانش آموزان بالاتر از سطح میانگین بوده است (خدمتی توسل، ۱۳۷۹).

گراالی شیخ در بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی بر پرورش استعداد کارآفرینی هنرجویان هنرستان‌های دولتی کار و دانش شهر اهواز به این نتیجه رسید که بین هنرجویانی که آموزش کارآفرینی دیده‌اند و آن‌هایی که آموزش ندیده‌اند در استعداد کارآفرینی تفاوت معناداری وجود ندارد؛ بین ادراک از کلاس و استعداد کارآفرینی هنرجویان رابطه‌ی معناداری وجود ندارد؛ همچنین استعداد کارآفرینی پسران بالاتر از استعداد کارآفرینی دختران است. با تحلیل محتوای کتاب کارآفرینی مشخص شد بیش‌ترین فراوانی مؤلفه‌ی استعداد کارآفرینی به ترتیب مربوط به مؤلفه‌ی خلاقیت و نیاز به موفقیت و کم‌ترین مؤلفه مربوط به مرکز کنترل است (گراالی شیخ، ۱۳۹۰).

نتایج تحقیق ملکی آوارسین و همکاران در بررسی نقش آموزش‌های کار و دانش در ایجاد نگرش کارآفرینانه در هنرجویان شهرستان خوی بیان‌گر نقش مثبت و معنی‌دار آموزش‌های کار و دانش بر روی تمامی مؤلفه‌های نگرش کارآفرینانه‌ی هنرجویان است. مطابق با نتایج آزمون فریدمن ترتیب مؤلفه‌ها بدین صورت است: ۱- کنترل شخصی ادراک شده؛ ۲- عزت نفس؛ ۳- خلاقیت و نوآوری؛ ۴- تشخیص و بهره‌برداری از فرصت؛ و ۵- میل به موفقیت (ملکی آوارسین و همکاران، ۱۳۹۵).

نوه ابراهیم و تندسته در پژوهشی با عنوان بررسی و مقایسه‌ی مؤلفه‌های کارآفرینی در بین دانش‌آموزان سال آخر سه شاخه‌ی نظری، فنی - حرفه‌ای و کار و دانش مدارس متوسطه‌ی شهرستان گرمسار شاخص‌های انگیزه‌ی پیشرفت استقلال طلبی، گرایش به خلاقیت، ریسک‌پذیری، کنترل درونی، تحمل ابهام، تیم‌کاری و آینده‌نگری را بررسی کردند. نتایج نشان داد که ضمن تفاوت معنی‌دار قابلیت‌های کارآفرینی در بین دانش‌آموزان، شاخص‌های کارآفرینی در بین دانش‌آموزان شاخه کار و دانش از شاخه نظری بالاتر است (نوه ابراهیم و تندسته، ۱۳۸۷).

نتایج تحقیق مهرداد در استان لرستان نیز نشان داد که عوامل عمده‌ی روان‌شناختی مؤثر در کارآفرینی، عزم و اراده و نیاز به کسب موفقیت و عوامل عمده‌ی جامعه‌شناختی، کسب جایگاه اجتماعی و جو خانوادگی هستند. همچنین توجه به آموزش‌های رسمی به عنوان بازوی پیش‌برنده‌ی کارآفرینی کاملاً ضروری گزارش شده است (مهرداد، ۱۳۹۰).

روش:

با توجه به این که پژوهش مورد نظر به خود ارزیابی دانش‌آموزان دبیرستان (دوره اول و دوم) استعدادهای درخشان شهید بهشتی خرم‌آباد در خصوص مؤلفه‌های بنیادین کارآفرینی می‌پردازد، لذا با توجه به ماهیت موضوع روش انجام این پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی بوده و با عنایت به اهداف آن از نوع کاربردی است و در واقع این تحقیق به توصیف وضع موجود بدون کنترل متغیرهای مورد مطالعه خواهد پرداخت.

جامعه‌ی آماری: جامعه‌ی آماری این تحقیق شامل کلیه‌ی دانش‌آموزان دبیرستان‌های دوره‌ی اول و دوم استعدادهای درخشان شهرستان خرم‌آباد به تعداد ۵۰۶ نفر (۲۱۳ نفر متوسطه‌ی اول و ۲۹۳ نفر متوسطه‌ی دوم) می‌باشد که در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ مشغول به تحصیل می‌باشند.

حجم نمونه و روش نمونه‌گیری: حجم نمونه در این پژوهش با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، ۲۱۸ نفر دانش‌آموز می‌باشد. برای حصول به این نتیجه به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی (با استفاده از لیست گد بندی شده‌ی دبیرستان‌ها) دانش‌آموزان مورد نظر به نسبت توزیع آن‌ها در جامعه انتخاب و مورد پژوهش قرار گرفتند.

جدول ۱: توزیع دانش‌آموزان در جامعه و نمونه‌ی مورد پژوهش

نمونه	جامعه		پایه‌ی تحصیلی	دوره‌ی تحصیلی
	درصد	فراوانی		
۳۳	٪۱۵	۷۶	هفتم	دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول
۳۱	٪۱۴	۷۳	هشتم	
۲۸	٪۱۳	۶۴	نهم	
۴۴	٪۲۰	۱۰۳	دهم	دانش‌آموزان متوسطه‌ی دوم
۴۷	٪۲۲	۱۰۹	یازدهم	
۳۵	٪۱۶	۸۱	دوازدهم	
۲۱۸	٪۱۰۰	۵۰۶	جمع کل	

ابزار اندازه‌گیری: در این پژوهش به منظور جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌ی استاندارد ارزیابی مؤلفه‌های کارآفرینی که توسط کردنائیج و همکارانش در سال ۱۳۸۸ تهیه شده استفاده شده است. این پرسشنامه از دو بخش اطلاعات شخصی و اطلاعات تحقیقی تشکیل شده است.

در بخش اطلاعات شخصی دوره‌ی تحصیلی و پایه‌ی تحصیلی دانش‌آموزان و در بخش اطلاعات تحقیقی ۹۵ سؤال بسته پاسخ با چهار گزینه‌ی کاملاً موافقم، موافقم، مخالفم و کاملاً مخالفم نظرات دانش‌آموزان در خصوص ریسک‌پذیری متعادل (سؤال ۱ تا ۱۸)، کانون کنترل درونی (سؤال ۱۹ تا ۳۵)، نیاز به موفقیت (سؤال ۳۶ تا ۵۰)، سلاست فکری (سؤال ۵۱ تا ۶۳)، عملگرایی (۶۴ تا ۷۱)، تحمل ابهام (۷۲ تا ۸۲)، رؤیاپردازی (سؤال ۸۳ تا ۸۹) و چالش طلبی (۹۰ تا ۹۵) مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این پرسشنامه سؤالات ۷۲ تا ۸۲ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود.

ویژگی‌های مربوط به روایی^{۶۹} و اعتبار^{۷۰}

الف) روایی: در این پژوهش برای تعیین روایی پرسشنامه از معیار «روایی محتوایی» و «روایی سازه (همسانی درونی سؤالات)» استفاده شده است؛ به این صورت که قبل از اجرای پرسشنامه سؤالات آن توسط چند تن از متخصصین علوم تربیتی و روان‌سنجی بررسی و پس از اصلاح آن‌ها بر اساس نظرات ایشان سؤالات تهیه و تکثیر و در اختیار افراد گروه نمونه قرار گرفت. همچنین در بررسی همسانی درونی سؤالات (روایی سازه) همبستگی بین نمره‌ی مؤلفه‌های پرسشنامه با نمره‌ی کل پرسشنامه محاسبه شد که ضرایب همسانی درونی هر یک از مؤلفه‌ها با کل پرسشنامه‌ی به شرح زیر می‌باشد:

«ریسک‌پذیری متعادل» ۰/۷۷۴، «کانون کنترل درونی» ۰/۸۲۵، «نیاز به موفقیت» ۰/۹۴۱، «سلاست فکری» ۰/۸۴۸، «عملگرایی» ۰/۹۱۳، «تحمل ابهام» ۰/۷۹۹، «رؤیاپردازی» ۰/۷۹۵ و «چالش طلبی» ۰/۷۹۳ بوده که همه‌ی مؤلفه‌ها با $p < 0/001$ معنی‌دار می‌باشند. بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که مؤلفه‌های پرسشنامه‌ی کارآفرینی از همسانی درونی برخوردار بوده و دارای روایی هستند.

ب) اعتبار: در این پژوهش به منظور بررسی اعتبار و پایایی پرسشنامه از روش‌های زیر استفاده شده است.

۱- روش تنصیف (دو نیمه کردن آزمون):

در این روش پرسشنامه به دو نیمه سؤالات زوج و فرد تقسیم و پاسخ افراد در این دو نیمه مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. سپس همبستگی پاسخ افراد در دو نیمه‌ی سؤالات محاسبه و با استفاده از فرمول ضریب اصلاح شده‌ی اسپیرمن براون، ضریب اعتبار آزمون ۰/۹۹ به دست آمد:

جدول ۲: ضرایب اعتبار آزمون به روش تنصیف

r_{11}	r_{12}
۰/۹۹	۰/۹۸

۲- روش آلفای کرونباخ: به منظور بررسی اعتبار پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ پاسخ دانش‌آموزان به سؤالات مورد بررسی و محاسبه قرار گرفت که ضریب ۰/۹۷ به دست آمد.

ضرایب فوق نشان دهنده‌ی اعتبار مطلوب پرسشنامه به منظور اجرا بر روی جامعه‌ی مورد مطالعه است.

روش‌های آماری: در این پژوهش به منظور بررسی نظرات دانش‌آموزان در حیطه‌ی آمار توصیفی از فراوانی و درصد، میانگین و انحراف استاندارد و در حیطه‌ی آمار استنباطی، به منظور آزمون سؤالات پژوهشی از آزمون t یک گروهی، t مستقل و تحلیل عوامل استفاده می‌شود.

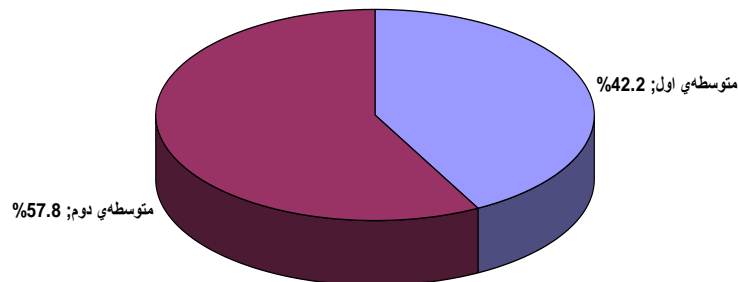
⁶⁹ - Validity
⁷⁰ - Reliability

نتایج (یافته‌ها):

الف) تحلیل توصیفی:

جدول ۳: فراوانی و درصد دانش‌آموزان گروه نمونه بر حسب دوره‌ی تحصیلی

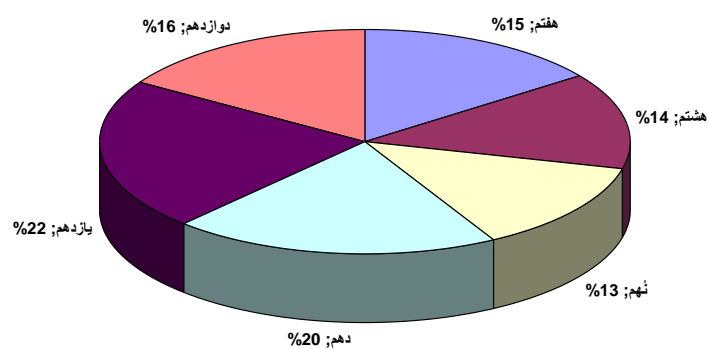
دوره‌ی تحصیلی	فراوانی	درصد
اول متوسطه	۹۲	۴۲.۲
دوم متوسطه	۱۲۶	۵۷.۸
مجموع	۲۱۸	۱۰۰.۰

نمودار ۱: درصد فراوانی دانش‌آموزان گروه نمونه بر حسب دوره‌ی تحصیلی

جدول ۴: فراوانی و درصد دانش‌آموزان گروه نمونه بر حسب پایه‌ی تحصیلی

پایه‌ی تحصیلی	فراوانی	درصد
هفتم	۳۳	۱۵٪
هشتم	۳۱	۱۴٪
نهم	۲۸	۱۳٪
دهم	۴۴	۲۰٪
یازدهم	۴۷	۲۲٪
دوازدهم	۳۵	۱۶٪
مجموع	۲۱۸	۱۰۰٪

نمودار ۲: درصد فراوانی دانش‌آموزان گروه نمونه بر حسب پایه‌ی تحصیلی

ب) تحلیل استنباطی:

جهت تحلیل استنباطی داده‌ها ابتدا داده‌ها توسط آزمون تقریب نرمال (کالموگروف - اسمیرنوف) از نظر طبیعی بودن، آزمون شدند تا مشخص شود که از کدام دست آمار برای تحلیل آن‌ها استفاده شود. نتایج این آزمون در جدول شماره ۵ نشان داده شده است.

جدول ۵: آزمون تقریب نرمال پرسشنامه و مؤلفه‌های آن (آزمون کالموگروف سمیرنوف)

شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	Z	مقدار احتمال	نوع توزیع
ریسک‌پذیری متعادل	۴۷.۴۳	۱۰.۶۵۲	۱.۰۵۹	۰.۲۱۲	نرمال
کانون کنترل درونی	۵۵.۴۶	۷.۶۷۸	۱.۲۶۸	۰.۰۸۰	نرمال
نیاز به موفقیت	۴۷.۴۶	۶.۹۵۹	۱.۰۸۶	۰.۱۸۹	نرمال
سلاست فکری	۳۸.۷۸	۶.۹۵۵	۱.۲۸۴	۰.۰۷۴	نرمال
عملگرایی	۲۷.۲۶	۳.۶۸۲	۱.۰۷۶	۰.۱۹۶	نرمال
تحمل ابهام	۲۳.۴۴	۵.۷۸۲	۱.۰۳۲	۰.۲۳۷	نرمال
رؤیایپردازی	۲۲.۲۳	۳.۷۰۱	۱.۰۵۲	۰.۱۹۹	نرمال
چالش طلبی	۱۹.۱۸	۳.۱۲۹	۱.۰۹۵	۰.۱۹۱	نرمال
کل پرسشنامه	۲۸۱.۲۳	۲۹.۵۶۷	۰.۸۶۱	۰.۴۴۹	نرمال

با توجه به این که توزیع پاسخ دانش‌آموزان گروه نمونه در هر یک از مؤلفه‌ها و کل پرسشنامه با $P > ۰/۰۵$ معنی‌دار نمی‌باشد، نتیجه گرفته می‌شود که توزیع این متغیرها نرمال بوده، به همین دلیل در تحلیل اطلاعات از آزمون‌های پارامتریک استفاده خواهد شد.

جدول ۶: نتایج تحلیل استنباطی مؤلفه‌های کارآفرینی (سؤالات پژوهشی ۱ تا ۸)

سطح معنی‌داری	درجه آزادی	مقدار آزمون t یک گروهی	میانگین جامعه	میانگین نمونه	فراوانی و درصد طبقات				دوره‌ی تحصیلی	مؤلفه‌های کارآفرینی
					بسیار ضعیف	ضعیف	قوی	بسیار قوی		
۰/۲۷۵	۹۱	-۱/۰۹۷	۴۵	۴۳.۸۹	۲ ٪۲.۲	۴۶ ٪۵۰	۴۲ ٪۴۵.۶	۲ ٪۲.۲	متوسطه اول	ریسک‌پذیری متعادل
۰/۰۰۰	۱۲۵	۵/۲۹۶	۴۵	۵۰.۰۱	۴ ٪۳.۲	۳۴ ٪۲۷	۷۶ ٪۶۰.۳	۱۲ ٪۹.۵	متوسطه دوم	
۰/۰۰۰	۹۱	۲۱/۸۱۲	۴۲.۵	۵۷.۲۴	۰ ٪۰	۲ ٪۲.۲	۵۱ ٪۵۵.۴	۳۹ ٪۴۲.۴	متوسطه اول	کانون کنترل درونی
۰/۰۰۰	۱۲۵	۱۵/۹۰۱	۴۲.۵	۵۴.۱۶	۰ ٪۰	۱۰ ٪۷.۹	۸۰ ٪۶۳.۵	۳۶ ٪۲۸.۶	متوسطه دوم	
۰/۰۰۰	۹۱	۱۸/۲۷۱	۳۷.۵	۴۸.۴۳	۰ ٪۰	۲ ٪۲.۲	۶۴ ٪۶۹.۵	۲۶ ٪۲۸.۳	متوسطه اول	نیاز به موفقیت
۰/۰۰۰	۱۲۵	۱۳/۵۳۸	۳۷.۵	۴۶.۷۵	۰ ٪۰	۱۶ ٪۱۲.۷	۷۸ ٪۶۱.۹	۳۲ ٪۲۵.۴	متوسطه دوم	
۰/۰۰۰	۹۱	۸/۹۱۸	۳۲.۵	۳۹.۱۰	۰ ٪۰	۱۴ ٪۱۵.۲	۵۶ ٪۶۰.۹	۲۲ ٪۲۳.۹	متوسطه اول	سلاست فکری
۰/۰۰۰	۱۲۵	۹/۸۶۹	۳۲.۵	۳۸.۵۴	۰ ٪۰	۲۷ ٪۲۱.۴	۷۴ ٪۵۸.۷	۲۵ ٪۱۹.۸	متوسطه دوم	
۰/۰۰۰	۹۱	۳۴/۵۵	۲۰	۲۸.۴۱	۰ ٪۰	۰ ٪۰	۳۵ ٪۳۸	۵۷ ٪۶۲	متوسطه اول	عملگرایی
۰/۰۰۰	۱۲۵	۱۷/۰۳۳	۲۰	۲۶.۴۱	۰ ٪۰	۶ ٪۴.۸	۶۷ ٪۵۳.۲	۵۳ ٪۴۲	متوسطه دوم	
۰/۰۰۰	۹۱	-۴/۶۴۰	۲۷.۵	۲۴.۸۷	۸ ٪۸.۷	۵۸ ٪۶۳	۲۴ ٪۲۶.۱	۲ ٪۲.۲	متوسطه اول	تحمل ابهام
۰/۰۰۰	۱۲۵	-۹/۸۵۳	۲۷.۵	۲۲.۳۹	۲۱ ٪۱۶.۷	۷۹ ٪۶۲.۷	۲۶ ٪۲۰.۶	۰ ٪۰	متوسطه دوم	
۰/۰۰۰	۹۱	۱۵/۱۵۷	۱۷.۵	۲۲.۵۰	۰ ٪۰	۲ ٪۲.۲	۶۲ ٪۶۷.۴	۲۸ ٪۳۰.۴	متوسطه اول	رؤیابرداری
۰/۰۰۰	۱۲۵	۱۲/۵۶۲	۱۷.۵	۲۲.۰۳	۲ ٪۱.۶	۱۷ ٪۱۳.۵	۶۳ ٪۵۰	۴۴ ٪۳۴.۹	متوسطه دوم	
۰/۰۰۰	۹۱	۱۳/۰۸۶	۱۵	۱۹.۲۱	۰ ٪۰	۱۲ ٪۱۳	۵۴ ٪۵۸.۷	۲۶ ٪۲۸.۳	متوسطه اول	چالش طلبی
۰/۰۰۰	۱۲۵	۱۴/۷۳۴	۱۵	۱۹.۱۷	۰ ٪۰	۱۹ ٪۱۵.۱	۷۰ ٪۵۵.۵	۳۷ ٪۲۹.۴	متوسطه دوم	

نتایج تحلیل سؤال پژوهشی ۹ به شرح جداول زیر است:

جدول ۷: نتایج تحلیل عوامل تأییدی (عوامل استخراج شده) در بررسی مؤلفه‌های مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی (متوسطه اول)

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
۱	۳.۵۶۶	۴۴.۵۶۹	۴۴.۵۶۹	۳.۵۶۶	۴۴.۵۶۹	۴۴.۵۶۹	۲.۷۰۲	۳۳.۷۷۹	۳۳.۷۷۹
۲	۱.۴۹۴	۱۸.۶۷۶	۶۳.۲۴۴	۱.۴۹۴	۱۸.۶۷۶	۶۳.۲۴۴	۲.۰۱۲	۲۵.۱۴۶	۵۸.۹۲۵
۳	۱.۰۰۸	۱۲.۶۰۱	۷۵.۸۴۶	۱.۰۰۸	۱۲.۶۰۱	۷۵.۸۴۶	۱.۳۵۴	۱۶.۹۲۰	۷۵.۸۴۶
۴	۰.۶۴۰	۸.۰۰۳	۸۳.۸۴۹						
۵	۰.۵۳۹	۶.۷۴۰	۹۰.۵۸۹						
۶	۰.۳۲۶	۴.۰۸۰	۹۴.۶۶۹						
۷	۰.۲۷۱	۳.۳۸۸	۹۸.۰۵۶						
۸	۰.۱۵۵	۱.۹۴۴	۱۰۰.۰۰۰						

جدول ۸: چرخش عوامل استخراج شده با بار عاملی بیشتر از ۰/۳ با ۵ دور چرخش (متوسطه اول)

مؤلفه‌ها	Component		
	۱	۲	۳
ریسک‌پذیری متعادل		۰.۵۰۷	۰.۶۵۶
کانون کنترل درونی	۰.۸۷۵		
نیاز به موفقیت	۰.۸۰۴	۰.۳۸۵	
سلاست فکری	۰.۴۴۸	۰.۷۴۳	
عملگرایی	۰.۶۸۹		
تحمل ابهام			۰.۹۲۴
رؤیایزداری		۰.۹۱۳	
چالش طلبی	۰.۷۷۰	۰.۴۲۸	

جدول ۹: نتایج تحلیل عوامل تأییدی (عوامل استخراج شده) در بررسی مؤلفه‌های مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی (متوسطه دوم)

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
۱	۴.۱۸۸	۵۲.۳۵۴	۵۲.۳۵۴	۴.۱۸۸	۵۲.۳۵۴	۵۲.۳۵۴	۳.۷۲۸	۴۶.۵۹۵	۴۶.۵۹۵
۲	۱.۱۱۰	۱۳.۸۷۸	۶۶.۲۳۳	۱.۱۱۰	۱۳.۸۷۸	۶۶.۲۳۳	۱.۵۷۱	۱۹.۶۳۸	۶۶.۲۳۳
۳	۰.۹۸۵	۱۲.۳۱۷	۷۸.۵۵۰						
۴	۰.۵۳۱	۶.۶۳۷	۸۵.۱۸۷						
۵	۰.۴۲۰	۵.۲۵۲	۹۰.۴۳۹						
۶	۰.۳۲۶	۴.۰۷۱	۹۴.۵۱۱						
۷	۰.۲۴۶	۳.۰۷۸	۹۷.۵۸۹						
۸	۰.۱۹۳	۲.۴۱۱	۱۰۰.۰۰۰						

جدول ۱۰: چرخش عوامل استخراج شده با بار عاملی بیشتر از ۰/۳ با ۳ دور چرخش (متوسطه دوم)

مؤلفه‌ها	Component	
	۱	۲
ریسک‌پذیری متعادل		۰.۷۹۳
کانون کنترل درونی	۰.۸۲۵	
نیاز به موفقیت	۰.۷۸۰	۰.۴۲۷
سلاست فکری	۰.۵۴۶	۰.۶۴۴
عملگرایی	۰.۸۲۹	
تحمل ابهام	-۰.۵۸۸	۰.۳۵۶
رؤیایزداری	۰.۶۷۶	۰.۳۵۴
چالش طلبی	۰.۸۰۷	

جدول ۱۱: نتایج تحلیل استنباطی مقایسه‌ی مؤلفه‌های کارآفرینی دانش‌آموزان دوره اول و دوم استعدادهای درخشان (سؤال پژوهشی ۱۰)

مؤلفه‌های کارآفرینی	دوره‌ی تحصیلی	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معنی‌داری آزمون لوین	مقدار آزمون t مستقل	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
ریسک‌پذیری متعادل	متوسطه اول	۴۳.۸۹	۹.۶۹۲	۰/۷۸۶	-۴/۳۵۷	۲۱۶	۰/۰۰۰
	متوسطه دوم	۵۰.۰۱	۱۰.۶۱۵				
کانون کنترل درونی	متوسطه اول	۵۷.۲۴	۶.۴۸۱	۰/۰۰۳	۳/۰۸۹	۲۱۴/۷۲۹	۰/۰۰۲
	متوسطه دوم	۵۴.۱۶	۸.۲۳۰				
نیاز به موفقیت	متوسطه اول	۴۸.۴۳	۵.۷۴۰	۰/۰۰۰	۱/۸۵۰	۲۱۵/۸۵۹	۰/۰۶۶
	متوسطه دوم	۴۶.۷۵	۷.۶۷۳				
سلاست فکری	متوسطه اول	۳۹.۱۰	۷.۰۹۶	۰/۵۷۰	۰/۵۸۴	۲۱۶	۰/۵۶۰
	متوسطه دوم	۳۸.۵۴	۶.۸۷۰				
عملگرایی	متوسطه اول	۲۸.۴۱	۲.۳۳۵	۰/۰۰۰	۴/۴۶۱	۲۰۲/۷۱۴	۰/۰۰۰
	متوسطه دوم	۲۶.۴۱	۴.۲۲۶				
تحمل ابهام	متوسطه اول	۲۴.۸۷	۵.۴۳۵	۰/۰۹۶	۳/۱۹۴	۲۱۶	۰/۰۰۲
	متوسطه دوم	۲۲.۳۹	۵.۸۲۳				
رؤیابرداری	متوسطه اول	۲۲.۵۰	۳.۱۶۴	۰/۰۲۶	۰/۹۵۸	۲۱۴/۹۷۷	۰/۳۳۹
	متوسطه دوم	۲۲.۰۳	۴.۰۵۰				
چالش طلبی	متوسطه اول	۱۹.۲۱	۳.۰۸۳	۰/۶۶۴	۰/۰۹۳	۲۱۶	۰/۹۲۶
	متوسطه دوم	۱۹.۱۷	۳.۱۷۴				

بحث و نتیجه‌گیری:

در بخش مربوط به مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیق به مؤلفه‌های بنیادین کارآفرینی از جمله نظارت درونی و بیرونی (راتر، ۱۹۸۶)؛ گرایش به ریسک‌پذیری (نایت، ۱۹۲۱)؛ جسور، مخاطره‌جو، مخاطره‌پذیر و مجری (شالن برگر، ۱۹۶۸)؛ استقلال طلبی (میشل، ۲۰۰۴)؛ انگیزه‌ی پیشرفت، مرکز کنترل درونی، خلاقیت و عزت نفس (راشید، ۲۰۰۰)؛ توانایی خطرپذیری، نوآوری، اشتراک مساعی، دانش فنی، بازار و بازاریابی، مهارت‌های مدیریت کسب و کار، نگرش مثبت به کسب و کار و توانایی برای شکار فرصت‌ها (لیتون، ۲۰۰۰)؛ احساس خودارزشی و کنترل درونی (لوپه پیه و باقری ۲۰۱۱)؛ کانون کنترل درونی، انگیزه‌ی پیشرفت بالا، خلاقیت زیاد، ریسک‌پذیری متعادل و تحمل ابهام بالا (کردنائیج و همکاران، ۱۳۸۸)؛ خلاقیت، عزت نفس، انگیزه‌ی پیشرفت، منبع کنترل درونی، آینده‌نگری و خطرپذیری (صمدی و شیرزادی اصفهانی، ۱۳۷۶)؛ انگیزه‌ی پیشرفت، استقلال طلبی، ریسک‌پذیری و مرکز کنترل درونی (خدمتی توسل، ۱۳۷۹)؛ خلاقیت و نیاز به موفقیت بالا و مرکز کنترل پایین (گرائلی‌شیخ، ۱۳۹۰) و انگیزه‌ی پیشرفت استقلال طلبی، گرایش به خلاقیت، ریسک‌پذیری، کنترل درونی، تحمل ابهام، تیم‌کاری و آینده‌نگری (نوه ابراهیم و تندسته، ۱۳۸۷) اشاره گردید.

در این پژوهش در تحلیل سؤالات پژوهشی ۱ تا ۸ (جدول شماره‌ی ۶) ضمن ارائه‌ی فراوانی و درصد دانش‌آموزان در چهار طبقه‌ی بسیار قوی، قوی، ضعیف و بسیار ضعیف در هر مؤلفه، نتایج آزمون t یک گروهی نشان می‌دهد که به جز ریسک‌پذیری متعادل دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول که با $P > ۰/۰۵$ (با اطمینان کم‌تر از ۹۵ درصد) نسبت به میانگین جامعه معنی‌دار نمی‌باشد؛ در سایر موارد از جمله کانون کنترل درونی، نیاز به موفقیت، سلاست فکری، عمل‌گرایی، رؤیابرداری و چالش‌طلبی دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول و ریسک‌پذیری متعادل، کانون کنترل درونی، نیاز به موفقیت، سلاست فکری،

عمل‌گرایی، رؤیاپردازی و چالش‌طلبی دانش‌آموزان متوسطه‌ی دوم با $P < 0/001$ (با اطمینان بیش‌تر از ۹۹ درصد) معنی‌دار و نسبت به میانگین جامعه بیش‌تر می‌باشد. اما میزان تحمل ابهام دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول و دوم با $P < 0/001$ (با اطمینان بیش‌تر از ۹۹ درصد) معنی‌دار و نسبت به میانگین جامعه کم‌تر می‌باشد. همچنین نتایج توصیفی این جدول نشان‌دهنده‌ی فراوانی و درصد برخورداری دانش‌آموزان (به تفکیک دوره‌ی تحصیلی) در هر یک از مؤلفه‌های بنیادین کارآفرینی در چهار طبقه‌ی بسیار ضعیف، ضعیف، قوی و بسیار قوی می‌باشد.

در بررسی مؤلفه‌های مؤثر در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول (سؤال پژوهشی ۹) نتایج تحلیل عاملی (جدول شماره ۷) نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های مورد بررسی، سه مؤلفه بیشترین تأثیرگذاری را در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی به خود اختصاص داده‌است. در این زمینه نتایج چرخش عوامل استخراج شده با بار عاملی بیش‌تر از $0/3$ و با ۵ دور چرخش (جدول شماره ۸) نشان می‌دهد عامل اول که $0/333/779$ واریانس مشترک را به خود اختصاص داده است با «کانون کنترل درونی» بیشترین همبستگی ($0/875$) را دارد. عامل دوم که $0/25/146$ واریانس مشترک را به خود اختصاص داده است با «رؤیاپردازی» بیشترین همبستگی ($0/913$) را دارد و عامل سوم که $0/16/920$ واریانس مشترک را به خود اختصاص داده است با «تحمل ابهام» بیشترین همبستگی ($0/924$) را دارد. در مجموع این سه عامل $0/75/846$ تأثیرگذاری را در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی به خود اختصاص داده‌اند.

همچنین در بررسی مؤلفه‌های مؤثر در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی دانش‌آموزان متوسطه‌ی دوم نتایج تحلیل عاملی (جدول شماره ۹) نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های مورد بررسی، دو مؤلفه بیشترین تأثیرگذاری را در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی به خود اختصاص داده‌است. در این زمینه نتایج چرخش عوامل استخراج شده با بار عاملی بیش‌تر از $0/3$ و با ۳ دور چرخش (جدول شماره ۱۰) نشان می‌دهد عامل اول که $0/46/595$ واریانس مشترک را به خود اختصاص داده است با «عملگرایی» بیشترین همبستگی ($0/829$) را دارد. عامل دوم که $0/19/638$ واریانس مشترک را به خود اختصاص داده است با «ریسک‌پذیری متعادل» بیشترین همبستگی ($0/793$) را دارد. در مجموع این دو عامل $0/66/233$ تأثیرگذاری را در ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی به خود اختصاص داده‌اند.

در مقایسه‌ی مؤلفه‌های کارآفرینی دانش‌آموزان دوره اول و دوم استعدادهای درخشان (سؤال پژوهشی ۱۰) نتایج آزمون t مستقل (با توجه به سطح معنی‌داری آزمون لوین که به برابری و یا نابرابری واریانس‌های دو گروه اشاره دارد) نشان می‌دهد که در مؤلفه‌های کانون کنترل درونی با $P < 0/01$ ، عملگرایی با $P < 0/001$ و تحمل ابهام با $P < 0/01$ (همگی با بیش‌تر از ۹۹ درصد اطمینان) دانش‌آموزان دوره‌ی اول متوسطه قوی‌تر از دانش‌آموزان متوسطه‌ی دوم هستند. در مؤلفه‌ی ریسک‌پذیری با $P < 0/001$ (بیش‌تر از ۹۹ درصد اطمینان) دانش‌آموزان متوسطه‌ی دوم قوی‌تر از دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول هستند و در سایر مؤلفه‌های نیاز به موفقیت، سلاست فکری، رؤیاپردازی و چالش‌طلبی بین دانش‌آموزان دو دوره‌ی متوسطه‌ی اول و دوم تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

نتایج تحقیق حاضر در زمینه‌ی ریسک‌پذیری متعادل دانش‌آموزان دوره‌ی دوم متوسطه با نتایج تحقیقات نایت، لیتون، شالن برگر، کردنائیج، صمدی و شیرزادی اصفهانی، خدمتی توسل و نوه ابراهیم و تندسته همسو و برای دانش‌آموزان دوره‌ی اول مغایر با نظرات این افراد می‌باشد. در زمینه‌ی کانون کنترل درونی دانش‌آموزان دو دوره‌ی متوسطه‌ی اول و دوم با نتایج راتر، راشید، لویه پیه و باقری، کردنائیج، صمدی و شیرزادی اصفهانی، خدمتی توسل و نوه ابراهیم و تندسته همسو و با نظر گرائلی‌شیخ مغایر می‌باشد. در زمینه‌ی تحمل ابهام نتایج تحقیق حاضر مغایر با نتایج تحقیقات کردنائیج و نوه ابراهیم و تندسته می‌باشد. همچنین در زمینه‌ی نیاز به موفقیت یا انگیزه‌ی پیشرفت نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات راشید، کردنائیج، خدمتی توسل، گرائلی‌شیخ و نوه ابراهیم و تندسته همسو می‌باشد.

الف) راهکارها و پیشنهادات برگرفته از نتایج تحقیق:

۱. با توجه به این که نتایج تحقیق نشان می‌دهد دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول و دوم استعدادهای درخشان در اکثریت مؤلفه‌های کارآفرینی (به جز ریسک‌پذیری متعادل دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول و تحمل ابهام هر دو دوره‌ی تحصیلی) نمره‌ای بالاتر از میانگین جامعه کسب نموده‌اند، نظام آموزشی می‌بایست با اصلاح و بازنگری در برنامه‌های آموزشی و با اتخاذ تدابیر هوشمندانه، این مدارس را به سمت مدل مدارس کارآفرین و تجاری‌سازی دانش سوق دهد.
۲. با توجه به نتایج تحقیق، مسئولان، برنامه‌ریزان و مشاوران به هدایت و راهنمایی این دانش‌آموزان در سایر حوزه‌های تحصیلی (از جمله رشته‌های فنی) اقدام نمایند.
۳. از آن جا که نتایج تحقیق نشان داد که ویژگی ریسک‌پذیری دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول استعدادهای درخشان ضعیف می‌باشد، آموزش جرأت‌ورزی و ابراز خود برای تقویت ریسک‌پذیری مناسب و معتدل در این دوره‌ی تحصیلی پیشنهاد می‌گردد.
۴. با توجه به تحمل ابهام ضعیف دانش‌آموزان هر دو دوره‌ی تحصیلی و از آن جا که افراد دارای تحمل ابهام ضعیف در طول زندگی، منابع تهدید و خطرهای متعددی را تجربه خواهند نمود و ادامه‌ی این روند ممکن است منجر به نگرانی‌های متعدد و هیجان‌های منفی مثل اضطراب، وسواس و افسردگی گردد مدارس استعدادهای درخشان مخصوصاً متوسطه‌ی دوم به تقویت ویژگی تحمل ابهام در برابر شکست‌های احتمالی دانش‌آموزان اهتمام داشته باشند.
۵. به دلیل کانون کنترل درونی ضعیف دانش‌آموزان متوسطه‌ی دوم استعدادهای درخشان و با توجه به این که افراد کارآفرین دارای منبع کنترل درونی بوده و باور دارند که کارآمدی، تدبیر، سخت‌کوشی، احتیاط و مسئولیت‌پذیری به پیامدهای مثبت خواهد انجامید آموزش و تقویت مهارت‌های لازم برای برخوردار بودن از خوشبینی و مثبت‌نگری همراه با انعطاف‌پذیری مبتنی بر واقعیت و همچنین مشاوره جهت جایگزین نمودن باورهای منطقی به جای باورهای غیرمنطقی در دانش‌آموزان این دوره‌ی تحصیلی پیشنهاد می‌گردد.
۶. به دلیل عمل‌گرایی ضعیف دانش‌آموزان متوسطه‌ی دوم استعدادهای درخشان، مشخص نمودن اهداف و برنامه‌ریزی منظم برای اجرای آن‌ها، شناسایی و به‌کارگیری توانایی‌های خود، انضباط شخصی، مدیریت استرس، داشتن انتظارات واقعی و ... در دانش‌آموزان این دوره‌ی تحصیلی جهت افزایش توانایی خوب انجام دادن کارها و داشتن پشت‌کار و امید به موفقیت (عمل‌گرایی) پیشنهاد می‌گردد.

ب) پیشنهاد برای تحقیقات بعدی:

- ۱- با توجه به اهمیت موضوع؛ پیشنهاد می‌شود با تخصیص منابع مالی معتبر و کافی تحقیقات جامعی در سطح استان و کشور در این خصوص انجام گیرد تا بتوان تمامی ابعاد مؤثر در این زمینه را شناسایی نمود.
- ۲- تأثیر عوامل دیگر مثل رفتار و روش تدریس معلم بر روحیه‌ی کارآفرینی دانش‌آموزان بررسی شود.
- ۳- تأثیر محتوای آموزشی کتاب‌های درسی بر روحیه‌ی کارآفرینی دانش‌آموزان بررسی شود.

محدودیت‌های تحقیق:

- ۱- عدم حمایت مالی از سوی آموزش و پرورش به‌گونه‌ای که همه‌ی هزینه‌ی تحقیق را خود تقبل نمودیم.
- ۲- به منظور جلوگیری از عدم تمایل برخی دانش‌آموزان در پاسخ‌گویی به سؤالات؛ پژوهشگران با برنامه‌ریزی مدیران مدارس و همکاری آن‌ها اجرای پرسشنامه را به زمان خارج از ساعات آموزشی موكول نموده و همچنین درصدی اضافه بر حجم نمونه (حدود ۱۰ درصد) برای افت نمونه‌گیری از سوی پژوهشگران در نظر گرفته شد.

منابع:

- آیت‌الله خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۸۹). سخنرانی در دیدار کارآفرینان تولیدی و صنعتی و کشاورزی با رهبر انقلاب ۱۳۸۹/۶/۱۶.
- اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران. (۱۳۹۳). بررسی وضعیت نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی کشور در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲.
- احمدپورداریانی، محمود. (۱۳۸۳). کارآفرینی یک دقیقه ای در هزار نکته کارآفرینانه. انتشارات محراب قلم احمدیان.
- احمدپورداریانی، محمود. (۱۳۸۶). کارآفرینی (تعاریف، نظریات و الگوها). تهران. انتشارات شرکت پردیس. چاپ هفتم.
- احمدپورداریانی، محمود و عرفانیان، امیر. (۱۳۸۶). نقش و جایگاه کارآفرینی در نیل به رشد و توسعه اقتصادی. مجله‌ی اقتصادی. جلد ۷. شماره‌ی ۶۹ و ۷۰.
- احمدپورداریانی، محمود و مقیمی، سید محمد. (۱۳۸۵). مبانی کارآفرینی. تهران. انتشارات فرا اندیش. چاپ چهارم.
- احمدیان‌راد، حمیده. (۱۳۸۶). شیوه‌های کهنه‌ی آموزش دشمن خلاقیت و کارآفرینی. روزنامه‌ی ایران. سال سیزدهم. شماره‌ی ۳۶۸۸. بخش گزارش. دوشنبه ۲۵ تیر.
- احمدی، فرید و همکاران. (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته‌ی کشاورزی. فصلنامه‌ی اقتصاد کشاورزی و توسعه. سال بیست و چهارم. شماره‌ی ۹۶.
- اکبری، کرامت‌اله. (۱۳۸۵). توسعه‌ی کارآفرینی با رویکرد آموزشی، با همکاری سازمان همیاری اشتغال فارغ‌التحصیلان و مرکز کارآفرینی دانشگاه شیراز. انتشارات جهاد دانشگاهی.
- امین‌بیدختی، علی‌اکبر و قاسمی، طاهره. (۱۳۹۰). مقایسه‌ی ویژگی‌های شخصیتی مرتبط با کارآفرینی در دانش‌آموزان دبیرستان‌های دولتی و غیرانتفاعی شهرستان گرمسار. فصلنامه‌ی پژوهش‌های آموزش و یادگیری (دانشور رفتار).
- اولادیان، معصومه و همکاران. (۱۳۸۹). بررسی عوامل مؤثر بر توسعه‌ی کارآفرینی از دیدگاه دانش‌آموختگان دانشگاه تهران و مدیران کارآفرین شهر تهران به‌منظور فراهم نمودن الگوی مناسب برنامه‌ی درسی دوره‌ی کارشناسی علوم تربیتی. فصلنامه‌ی اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی. سال پنجم. شماره‌ی ۲.
- بهرام‌زاده، محمدمهدی و همکاران. (۱۳۸۹). ارزیابی نقش جو سازمانی در روحیه‌ی کارآفرینی دانش‌آموزان مقطع متوسطه‌ی شهر اهواز. مجله‌ی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز. دوره‌ی ششم، شماره‌ی ۱.
- بهرامی، کاظم. (۱۳۹۵). چالش‌های پیش روی ایجاد اشتغال در ایران و لزوم توجه به کارآفرینی. سایت بی‌زنس تُرند.
- پرداختچی، حسن و شفیع‌زاده، حمید. (۱۳۸۵). درآمدی بر کارآفرینی سازمانی. تهران. انتشارات ارسباران. چاپ اول.
- جنینگز، دی. اف. و یانگ، دی. ام. (۱۹۹۰). مقایسه‌ی تجربی بین اقدامات عینی و ذهنی از محصول نوآوری کارآفرینی شرکت‌ها.
- حسین‌پور، علی. (۱۳۹۵). مبانی کارآفرینی: مفاهیم و الگوها. تهران. انتشارات نور دانش.
- خدمتی توسل، صادق. (۱۳۷۹). بررسی زمینه‌های بروز و پرورش کارآفرینی در دبیرستان‌های کار و دانش شهرستان کرج و نواحی ۴ گانه از نظر مدیران، دبیران، دانش‌آموزان. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تهران.
- دفتر توسعه‌ی کارآفرینی و بهره‌وری نیروی کار، (۱۳۹۷). ترجمه‌ی گزارش جهانی کارآفرینی ۲۰۱۸.
- دفتر جمعیت، نیروی کار و سرشماری. (۱۳۹۸). چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار، بهار ۱۳۹۸.
- ذبیحی، محمدرضا و مقدسی، علیرضا (۱۳۸۵). کارآفرینی از تئوری تا عمل. مشهد: نشر جهان فردا.
- راعی، مجتبی. (۱۳۹۵). بررسی وضعیت کارآفرینان در ایران و سایر کشورها. خبرگزاری صدا و سیما
- رستگاری، حسینعلی و شجاعی، محبوبه. (۱۳۹۵). دانشگاه فن‌آور، دانشگاه کارآفرین. اصفهان. انتشارات دانشگاه علوم پزشکی اصفهان.
- رضازاده، حجت‌اله. شیخیان، ناهید. احمد پورداریانی، محمود. (۱۳۸۱). کارآفرینی در آلمان. ماهنامه‌ی علمی تخصصی بازاریابی، شماره ۲۲.
- سالمی، محمد. (۱۳۸۶). موانع و راه‌های توسعه‌ی کارآفرینی دانش‌آموختگان فنی و حرفه‌ای از نگاه پژوهش. فصلنامه‌ی تخصصی اشتغال و کارآفرینی. شماره ۱۶ و ۱۷.
- سایت خبری تحلیلی ناظر اقتصاد، (۱۳۹۷). بررسی وضعیت اکوسیستم کارآفرینی در جهان و ایران ۲۰۱۷.
- سلیمی‌فر، مصطفی و مرتضوی، سعید. (۱۳۸۴). سرمایه‌ی انسانی و کارآفرینی در رویکرد فنی و حرفه‌ای (مورد مطالعاتی خراسان). فصل‌نامه‌ی دانش و توسعه، شماره ۱۷.
- سرشار، سعید. (۱۳۹۷). تراژدی غمناک اشتغال در لرستان. خبرگزاری فارس، ۱۳۹۷/۵/۸.
- شاه حسینی، علی. (۱۳۸۳). کارآفرینی، انتشارات آبیژ، چاپ اول
- شاه‌رکنی، سیدحسین‌الله. (۱۳۸۷). ویژگی‌های کارآفرین، فصلنامه‌ی مدیر.

- صفوی، زینب و مرادی، خدیجه. (۱۳۹۲). چالش‌ها و موانع ترغیب دانش‌آموختگان رشته‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی به ایجاد
- صمدآقایی، جلیل. (۱۳۸۰). تکنیک‌های خلاقیت فردی و گروهی، تهران. انتشارات مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، چاپ اول.
- صمدآقایی، جلیل. (۱۳۸۲). سازمان‌های کارآفرین، تهران. انتشارات مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، چاپ اول.
- صمدی، پ و شیرزادی اصفهانی، ه. (۱۳۸۶). بررسی رابطه‌ی جو سازمانی مدرسه با روحیه‌ی کارآفرینی دانش‌آموزان در مدارس اصفهان. فصل‌نامه‌ی نوآوری‌های آموزشی، شماره ۱۶ سال پنجم.
- عابدی، رحیم. (۱۳۸۱). کاوش در کارآفرینی درون‌سازمانی. فصلنامه‌ی مطالعات مدیریت. شماره ۳۵ و ۳۶.
- عابدینی مطلق، کاظم. (۱۳۸۷). مجموعه‌ی کبیر از خاتم الانبیا (ص) تا خاتم الاوصیا (عج)، قم. انتشارات توسعه قلم.
- عبداللهی، حسین و همکاران. (۱۳۹۶). تحلیل ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی در بین دانش‌آموزان پایه‌ی نهم دوره اول متوسطه استان کردستان. فصلنامه‌ی علمی - پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی. دوره‌ی هفتم. شماره‌ی ۱.
- علمیری، مصطفی و همکاران. (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کتاب‌های آموزش کارآفرینی مدل KAB از بعد میزان توجه به نگرش کارآفرینانه. مجله‌ی کار و جامعه. شماره‌ی ۱۳۶.
- عموزاده، معصومه و همکاران. (۱۳۹۱). کارآفرینی از دیدگاه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی (مطالعه‌ی موردی شهرستان پلدختر). کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان.
- قوامی، هادی و لطفعلی‌پور، محمدرضا. عوامل مؤثر بر انتخاب کارآفرینی در مقایسه با اشتغال دستمزدی دانش‌آموختگان (مطالعه‌ی موردی دانشگاه فردوسی مشهد). مجله‌ی دانش و توسعه (علمی - پژوهشی) سال پانزدهم، شماره‌ی ۲۴.
- کارآفرینی و اشتغال‌زایی. فصلنامه‌ی نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی. سال دوم شماره‌ی ۲، پیاپی ۶.
- کردنائیچ، اسداله و همکاران. (۱۳۸۸). ابزار سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان ایرانی. تهران.
- گرانی شیخ، رقیه. (۱۳۹۰). بررسی نقش آموزش کارآفرینی در پرورش استعداد کارآفرینی هنرجویان هنرستان‌های دولتی کار و دانش شهر اهواز. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید چمران اهواز. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- محمدی، اصغر و همکاران. (۱۳۹۶). بررسی نگرش فعالان اقتصادی در خصوص موانع اقتصادی و اجتماعی کارآفرینی در شهرستان ایذه. فصلنامه‌ی پژوهش‌های مکانی - فضایی. شماره‌ی ۵.
- مجلسی، محمدباقر. بحارالانوار. جلد ۱۰۰.
- مرادی، میترا. کوهستانی، حسینعلی و بهرام‌زاده، حسینعلی. (۱۳۸۷). بررسی ویژگی‌های بنیادین کارآفرینی در دانش‌آموزان دوره متوسطه خراسان شمالی و ارائه راهکار جهت تقویت این ویژگی‌ها. پژوهشنامه‌ی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد. شماره‌ی ۱۷.
- مشایخ، پری. (۱۳۸۶). تأثیر آموزش بر روحیه‌ی کارآفرینی دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان کازرون. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد کازرون.
- مطهری، علی. (۱۳۸۷). کارآفرینی، خلاقیت، نوآوری. تهران. انتشارات آزاد مهر
- مقیمی، سید محمد. (۱۳۸۳). کارآفرینی در نهادهای جامعه مدنی. تهران. انتشارات دانشگاه تهران.
- مقیمی، سید محمد. (۱۳۸۴). توسعه‌ی کارآفرینی. فصلنامه‌ی علمی - پژوهشی. شماره هشتم. انتشارات دانشکده‌ی کارآفرینی دانشگاه تهران.
- مکی‌آل‌آقا، بدیع‌الزمان. (۱۳۸۶). نقش دانشگاه در توسعه‌ی کارآفرینی. اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی.
- ملکی آوارسین، صادق و همکاران (۱۳۹۵). بررسی نقش آموزش‌های کار و دانش در ایجاد نگرش کارآفرینانه در هنرجویان. فصلنامه‌ی علمی - پژوهشی نوآوری و ارزش‌آفرینی. جلد ۶، شماره ۱۲.
- مهرداد، حسین. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر در ایجاد کارآفرینی در سطح استان لرستان با تأکید بر نقش آموزش. فصلنامه‌ی علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت. سال دوم، شماره‌ی ۴.
- نعمتی، محمدعلی. (۱۳۹۲). بررسی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه‌ی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی تهران. فصلنامه‌ی علمی - پژوهشی نوآوری و ارزش‌آفرینی. جلد ۱. شماره‌ی ۳.
- نوه‌ابراهیم، عبدالرحیم و تندسته، اشکان. (۱۳۸۷). مطالعه‌ی شاخص‌های کارآفرینی در بین دانش‌آموزان سال آخر سه شاخه‌ی نظری، فنی حرفه‌ای و کار دانش مدارس متوسطه‌ی شهرستان گرمسار. فصلنامه‌ی رهبری و مدیریت آموزشی. سال دوم، تابستان ۱۳۸۷. شماره‌ی ۲. پیاپی ۴.
- Brockhaus, R. And Horwitz, P. (1986). The Psychology of The Entrepreneur, In D. Sexton & R. Smilor (Eds). The Art And Science of Entrepreneurship, Cambridge, Mass: Ballinger.
- Decker, W.H. Calo, T.J and Weer, CH.H. (2012). Affiliation motivation and interest in entrepreneurial careers. Journal of managerial psychology, Vol.27, No3, pp302-320.

- Gentry, W. & Hubbard, R. (2004). entrepreneurship and household savings. manuscript Columbia. Advances in Economic Analysis and Policy, Volume4.Issue1. University Business School. New York.
- Hurley, Amy (1999). «Incorporating feminist theories in to sociological theories of Entrepreneurship.» Women in management review. Vol, 14. No.2.
- Lesko, T. (2007). Teaching Entrepreneurship: The role of Education and Training – the Hungarian Experience, Hungary: Ministry of Economy and Transport.
- Lope Pihie, Z.A., Bagheri, A., (2011).Malay students’ entrepreneur attitude and entrepreneurial efficacy in Vocational and Technical Secondary School of Malaysia. Universiti Putra Malaysia. Journal Pertanika Science Social and Humanity, 19 (2), pp. 433-447.
- Moriano, J. A. L., & Gorgievski, M . (2007). Psychology of Entrepreneurship: Research and education. UNED.
- Movahed, N., (2003).Knowledge, skills and attitude towards Business and entrepreneurship among students from secondary schools in the Klang. Unpublished master's thesis. <http://www.usasbe.org/knowledge>
- Palmer, M.(1989). The Application of Psychological Testing to Entrepreneurial Potential, In C.Baumbach, & J. Mancuso (Eds), Entrepreneurship and Venture Manangement, N.J. Prentice-Hall Inc.
- Schumpeter, JA. 1934. The theory of economic development. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Shanan, Gibson, G., Harris, Michael L., Barber III, Dennis., (2009).Comparing the Entrepreneurial Attitudes of Chinese and Brazilian Students. Southern Journal of Entrepreneurship, 28, pp. 56-70.
- Tambunan, T. (2006). Entrepreneurship Development In Indonesia, Indonesia: Kadin Indonesia.
- Timmons, J.A. (1999). New venture creation (5th ed.). Homewood, IL: Irwin.
- Tung Liang, C; Lin Chia, T & Liang, C. (2015). Effect of Personality Differences in Shaping Entrepreneurial Intention. International Journal of Business and Social Science, Vol.6, No.4 (1), pp176-166.
- Wang, Y. (2004). “Financing Difficulties and Structural Characteristics of SMEs in China” , China & Worlds Economy, vol.12, No.2, PP.34-44.
- Yasuda, T. (2006). Programs to stimulate startups and Entrepreneurship in Japan: experiences and lessons, Japan: Toya University.

با سلام؛ دانش آموز گرامی: پرسشنامه‌ی استاندارد‌ی که در اختیار دارید برای اندازه‌گیری مؤلفه‌های بنیادین کارآفرینی طراحی شده است. به طور یقین پاسخ‌های دقیق شما در تکمیل پرسشنامه، امتیازهای دقیقی را که بیان‌گر نیم‌رخ کارآفرینی شماست، به دست می‌دهد.

مشخصات عمومی

دوره‌ی تحصیلی: متوسطه اول متوسطه دوم پایه‌ی تحصیلی: رشته تحصیلی:

لطفاً اولین گزینه‌ای را که پس از مطالعه‌ی هر یک از عبارات زیر در ذهنتان شکل می‌گیرد، با علامت ضربدر (X) مشخص فرمایید.

ردیف	عبارات	کاملاً موافقم	موافقم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۱	برای کسب وضعیت بهتر حاضرم ریسک (اقدام به کارنامعلوم یا اقدام کردن به امری که احتمال خطری در آن باشد) کنم حتی اگر از وضع فعلی خود راضی باشم.				
۲	گاهی اوقات حاضرم به خاطر سود بیشتر ریسک‌های بالاتری را بپذیرم.				
۳	ریسک کردن (خطر کردن) نمک زندگی است.				
۴	زمانی که اکثر افراد احتمال شکست کاری را می‌دهند باز هم حاضرم ریسک انجام آن را بپذیرم.				
۵	اگر نتیجه انجام کاری به خطر کردنش بیارزد حتی با وجود مخالفت دیگران آن را انجام می‌دهم.				
۶	از ریسک کردن (خطر کردن) لذت می‌برم.				
۷	وقتی حاضرم به ریسک‌های بالاتری دست بزنم که ارزش آن را داشته باشد.				
۸	نسبت به مردم عادی بیشتر ریسک (خطر) می‌کنم.				
۹	نتایج مطلوب‌تر معمولاً مرا به این امر و می‌دارد که در جهت آن‌ها خطرات بیشتری را بپذیرم.				
۱۰	اگر نتیجه‌ی انجام کاری برایم جذاب (خوش آیند) باشد، حاضرم برای رسیدن به آن، خطر بیشتری را بپذیرم.				
۱۱	خطراتی که می‌پذیرم با نتایجی که به دست می‌آورم توجیه (تشریح) می‌شود.				
۱۲	اگر ایده‌ی خوبی داشته باشم حاضرم کار و شغل (تحصیل) فعلی خود را رها کنم.				
۱۳	حاضرم شانس خود را در کارهایی که نتایج آن مبهم (نامعلوم) است، امتحان کنم.				
۱۴	معتقدم که شروع یک کار یا فعالیت جدید ارزش خطر کردن را دارد.				
۱۵	اطرافیان معمولاً خطر کردن‌های مرا منطقی می‌دانند.				
۱۶	به سر و کار داشتن با وضعیت‌های مبهم علاقه‌مندم.				
۱۷	وضعیت‌های ناآشنا می‌توانند خوب هم باشند.				
۱۸	بر اساس اطلاعات ناقص هم می‌توان تصمیم‌گیری کرد.				
۱۹	هر چه از زندگی بخواهم به دست می‌آورم زیرا در راه رسیدن به آن سخت کار می‌کنم.				
۲۰	از طریق سخت‌کوشی، پافشاری و توانایی می‌توانم هر چیزی را در زندگی تغییر دهم.				
۲۱	افراد معمولاً به آن‌چه استحقاقش (لیاقتش) را دارند، دست می‌یابند.				
۲۲	به قدرت خودم برای تحقق هدف‌ها معتقدم.				
۲۳	موفق شدن حاصل زحمت کشیدن است نه شانس.				
۲۴	می‌توانم سرنوشت خود را در دست بگیرم.				
۲۵	به دست آوردن آن‌چه که می‌خواهم، کمتر به اقبال و شانس بستگی دارد.				
۲۶	با تلاش بیشتر می‌توانم در وضعیت فعلی‌ام تغییر ایجاد کنم.				
۲۷	فکر می‌کنم بیشتر مردم اگر فقط از خود پشتکار نشان می‌دادند، در زندگی موفق می‌شدند.				
۲۸	اگر شخصی در انجام کاری تلاش کند، حتماً موفق می‌شود.				
۲۹	خودم در موفقیت‌هایم مؤثرم.				
۳۰	سرنجام، هر کس به ارزش و احترامی که شایسته‌ی آن است خواهد رسید.				
۳۱	شانس در زندگی نقش اندکی دارد.				
۳۲	احتمال انجام موفقیت‌آمیز کارها به تلاش شخصی من وابسته است.				
۳۳	تلاش زیاد دلیل تحقق و ارضای (رضایت) خواسته‌های من است.				
۳۴	بیشتر بدبختی‌ها نتیجه‌ی نادانی، ناتوانی، تنبلی و مانند این‌هاست.				
۳۵	پس از هر شکست، هدفم را از طریق دیگری دنبال می‌کنم.				
۳۶	سعی می‌کنم کار خود را حتی با وجود موانع زیاد ادامه دهم.				
۳۷	وقتی کاری را شروع می‌کنم، آن‌را تا دستیابی به نتیجه‌ی موفق ادامه می‌دهم.				
۳۸	خود را وقف کار یا تحصیل می‌کنم و به انجام آن متعهد می‌شوم.				
۳۹	در اجرای برنامه‌ی تهیه شده‌ی خود، سخت تلاش می‌کنم.				
۴۰	یک کار را تا رسیدن به نتیجه ادامه می‌دهم حتی اگر مدت زیادی طول بکشد.				
۴۱	هنگام کار معمولاً با تمام وجود کار می‌کنم.				
۴۲	برای حل مسائل و مشکلاتم اغلب تلاش زیادی می‌کنم و نمی‌توانم به راحتی از آن‌ها بگذرم.				
۴۳	کارهایی را که توانایی مرا افزایش می‌دهند، به کارهای آسان ترجیح می‌دهم (مقدم می‌دارم).				
۴۴	وقتی شیوه‌ی خاصی برای حل مسئله نمی‌تواند کارساز باشد، به سرعت می‌توانم فکرم را بر روی شیوه‌ی مناسب‌تر دیگری تغییر جهت دهم.				
۴۵	شکست‌های متوالی مانع پیگیری اهدافم نمی‌شود.				
۴۶	برای انجام کارها صبح زود بیدار می‌شوم و تا دیروقت فعالیت می‌کنم.				
۴۷	می‌توانم مدت زیادی بدون خستگی به انجام کارهایم ادامه دهم.				
۴۸	دست و پنجه نرم کردن با مشکلات پیچیده، از حل مسئله‌ی ساده برایم جالب‌تر است.				

۴۹	برای رسیدن به اهدافی که تعیین کرده‌ام، حاضرم آسایش خود را فدا کنم .
۵۰	در یک بازی رقابتی، دل مشغولی (نگرانی) من بهتر بازی کردن است نه برنده شدن .
۵۱	همین حالا و فوری می‌توانم تعداد بی‌شماری جمله بسازم که با کلمه‌ی "همه" شروع می‌شود.
۵۲	نوشتن تعداد زیادی داستان تازه برایم آسان است .
۵۳	نوشتن مترادف‌های بسیار برای کلمه‌ی "سریع"، برایم آسان است .
۵۴	اگر در مسابقه‌ای شرکت کنم که در آن باید تا حد امکان کلمه‌های بسیاری را که با حرف "ج" شروع می‌شود بیان کنم، از عهده‌ی این کار بر می‌آیم .
۵۵	فرض کنیم همه‌ی راه‌های معمولی برای گرم کردن غذا را از دست داده‌ایم، تهیه فهرست طولانی از راه‌های گرم کردن غذا برایم آسان است .
۵۶	اگر به یک جلسه دعوت شوم تا مسائل جامعه را مورد بحث قرار دهم، تهیه‌ی فهرست طولانی از مسائل آن برایم آسان است .
۵۷	برای توصیف موقعیت‌ها، اشیاء و ... به راحتی به کلمات دست پیدا می‌کنم .
۵۸	به جز کاربرد رایج (معمول) وسایل معمولاً می‌توانم کاربردهای دیگری هم برای آن‌ها پیدا کنم.
۵۹	برای بیان یک اندیشه به سهولت (آسانی) به کلمات مترادف دست پیدا می‌کنم .
۶۰	اگر از من دعوت شود تا در انجمن شهر (یا مدرسه) برای دریافت کمک مالی پیشنهادهایی ارائه دهم به راحتی از عهده‌ی این کار برمی‌آیم .
۶۱	اگر به‌طور غیر منتظره از من بخواهند بیش از پنج دقیقه در مورد یک موضوع صحبت کنم، به راحتی از پس آن برمی‌آیم .
۶۲	می‌توانم در طراحی اسباب بازی‌های جدید برای کودکان مفید باشم .
۶۳	گاهی اوقات به قدری ایده‌های متنوع (گوناگون) دارم که نمی‌دانم کدام را انتخاب کنم .
۶۴	وقتی بخش مهمی از کارم را انجام می‌دهم، معمولاً با کسب نتیجه راضی می‌شوم .
۶۵	از خوب انجام دادن وظایف خود لذت می‌برم .
۶۶	افرادی را که در جامعه به موفقیت بالایی رسیده‌اند تحسین می‌کنم .
۶۷	خوب انجام دادن کار مهم‌تر از تلاش برای راضی کردن دیگران است .
۶۸	از حل مسائل دشوار لذت می‌برم .
۶۹	علاقه‌مند به تجربه غذاها، مکان‌ها، و در کل تجارب جدید هستم .
۷۰	داشتن پشتکار برای موفقیت در کارها خیلی مهم است .
۷۱	در هر کار که احتمال شکست وجود داشته باشد، بالاخره احتمال موفقیت هم وجود دارد .
۷۲	قبل از انجام هر تصمیمی، مایلم تمام حقایق را بدانم، حتی اگر مدت زیادی طول بکشد .
۷۳	چیزهایی که به آن‌ها عادت کرده‌ام بهتر از چیزهای جدید است .
۷۴	زندگی معمولی بر زندگی پر از تغییر برتری دارد .
۷۵	ترجیح می‌دهم (بهتر می‌دانم) کارها را به روش معمولی انجام دهم .
۷۶	به زندگی منظم و جا افتاده که در آن، غالب مسائل زندگی پیش‌بینی شده است، علاقه‌مندم .
۷۷	کارها را باید به شیوه‌های آزمایش شده انجام داد .
۷۸	فعالیت‌های آشنا را بر فعالیت‌های ناآشنا ترجیح می‌دهم (مقدم می‌دارم) .
۷۹	کار یکنواخت در مکان آرام را ترجیح می‌دهم .
۸۰	در آینده‌ی هر فرد خیلی چیزها به بخت خوب یا بد بستگی دارد .
۸۱	در موقعیت‌هایی که جواب روشنی وجود ندارد بسیار بی‌طاقت می‌شوم .
۸۲	یک شغل خوب، شغلی است که مکان، نوع کار و نحوه‌ی انجام آن روشن باشد .
۸۳	برخی اوقات مردم ایده‌های مرا غیر عادی و دست نیافتنی می‌پندارند .
۸۴	اغلب ایده‌های خوبی مطرح می‌کنم، مخصوصاً وقتی که هیچ کاری انجام نمی‌دهم .
۸۵	در مراحل انجام هر کاری، دارای ایده‌های جدید هستم .
۸۶	برای انجام کارهایی که قبلاً توسط هیچ‌کس انجام نشده، اغلب به تخیل (خیال‌پردازی) روی می‌آورم.
۸۷	از این که با دیگران در مورد ایده‌های گوناگون بحث کنم، لذت می‌برم .
۸۸	از صرف وقت خود بر روی ایده‌های جدید لذت می‌برم، حتی اگر این ایده‌ها مزایای عملی همراه نداشته باشد .
۸۹	از خلق چیزهای جدید لذت می‌برم .
۹۰	هنگام تعیین هدف برای فعالیت‌های خود، ترجیح می‌دهم هدف‌های سخت را انتخاب کنم.
۹۱	در برابر مشکلات اغلب راه‌حل‌های سازنده‌ای (مفیدی) پیشنهاد می‌کنم .
۹۲	به حل مسائل پیچیده و مبهم (مشکل) علاقه‌مندم .
۹۳	برای انجام یک کار پیچیده معمولاً چندین روش پیشنهاد می‌کنم .
۹۴	اگر سرگرم ساختن وسیله‌ای باشم و ناگهان دریابم (متوجه شوم) قطعه‌ی مهمی از آن را گم کرده‌ام و نتوانم آن را پیدا کنم، سعی می‌کنم به جای آن، یک قطعه‌ی دیگر بسازم .
۹۵	شغلی را دوست دارم که مستلزم (موجب) فراهم کردن اندیشه‌های بسیار باشد .